Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Lukáš Hrdlička

„GATCA“ a její promítnutí do právního řádu České republiky

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Radim Boháč, Ph.D.

Katedra finančního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 26. června 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. června 2016

……..

Lukáš Hrdlička

Děkuji panu docentu Radimu Boháčovi za obětavou pomoc a cenné rady, které mi poskytl při psaní této práce.

Obsah

Obsah **4**

Seznam použitých zkratek **6**

Úvod **7**

1 Automatická výměna informací při správě daní – důvody přijetí, vývoj a systém právní úpravy **11**

1.1 Důvody přijetí právní úpravy automatické výměny informací při správě daní … 11

1.2 Úmluva o vzájemné správní pomoci v daňových záležitostech (Štrasburská úmluva) 15

1.3 Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA) a mezivládní dohody (Intergovernmental Agreements) 17

1.4 Právo Evropské unie a automatická výměna informací v oblasti daní (Směrnice Savings a DAC II) 20

1.5 Přijetí Společného standardu pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech (Common Reporting Standard) 22

1.6 Mnohostranná dohoda příslušných orgánů o automatické výměně informací o finančních účtech (Multilateral Competent Authority Agreement) 24

1.7 Novela zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní aneb „Lex GATCA" 25

1.8 Systémy úpravy automatické výměny informací při správě daní a právní řád České republiky 25

2 Společný standard pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech **29**

2.1 Součásti Společného standardu pro oznamování a jeho výklad 29

2.2 Systematika Společného standardu pro oznamování 29

2.3 Definice základních pojmů ve Společném standardu pro oznamování 30
2.3.1 Finanční instituce, Oznamující finanční instituce a Neoznamující finanční instituce 32
2.3.2 Finanční účet, Vyňatý účet a Oznamovaný účet 36
2.3.3 Entita a Propojená entita 42
2.3.4 Postup pro posouzení jednotlivých subjektů 42
2.4 Rozsah vyměňovaných informací a postupy náležité péče 43
3 Systém GATCA a zákon o mezinárodní spolupráci při správě daní 45
3.1 Systematika zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní 45
3.2 Automatická výměna informací při správě daní v systému GATCA podle zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní 46
3.3 Vymezení základních pojmů v zákoně o mezinárodní spolupráci při správě daní vzhledem ke Společnému standardu pro oznamování 48
3.4 Obecně k právní úpravě postupů náležité péče podle Společného standardu pro oznamování v zákoně o mezinárodní spolupráci při správě daní 50
4 Další vývoj automatické výměny informací při správě daní 52
4.1 Vztah systémů FATCA a GATCA a postavení Spojených států amerických v těchto systémech 52
4.2 Aktualizace Společného standardu pro oznamování 53
4.3 Budoucnost automatické výměny informací v právu Evropské unie – směrnice DAC III a IV 54
Závěr 56
Seznam citované a použité literatury a dalších zdrojů 59
Shrnutí v českém jazyce 65
Resume in English 66
Klíčová slova 68

Seznam použitých zkratek

Štrasburská úmluva	Úmluva o vzájemné správní spolupráci v daňových záležitostech
Mnohostranná dohoda příslušných orgánů	Mnohostranná dohoda příslušných orgánů o automatické výměně informací o finančních účtech
Společný standard pro oznamování	Společný standard pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech
FATCA	Federální zákon Spojených států amerických Foreign Account Tax Compliance Act
Dohoda FATCA	Dohoda mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o zlepšení dodržování daňových předpisů v mezinárodním měřítku a s ohledem na právní předpisy Spojených států amerických o informacích a jejich oznamování obecně známé jako Foreign Account Tax Compliance Act
Směrnice DAC II	Směrnice Rady 2014/107/EU, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, pokud jde o automatickou výměnu informací v oblasti daní (Directive on Administrative Cooperation)
Zákon o mezinárodní spolupráci při správě daní	Zákon č. 164/2013 Sb., o mezinárodní spolupráci při správě daní a změně dalších souvisejících zákonů, ve znění, jak vyplývá ze změn provedených zákonným opatřením Senátu č. 344/2013 Sb. a zákonem č. 105/2016 Sb.
Směrnice Savings	Směrnice Rady 2003/48/ES ze dne 3. června 2003 o zdanění příjmů z úspor v podobě úrokových plateb, ve znění Směrnice Rady 2014/48/EU ze dne 24. března 2014

Úvod

V oblasti automatické výměny informací při správě daní bylo v posledních letech dosaženo několika zásadních milníků. Jedná se především o přijetí Směrnice Savings na poli práva Evropské unie, vytvoření systému automatické výměny informací označovaného podle federálního zákona Foreign Account Tax Compliance Act zkráceně jako FATCA a podpis Úmluvy o vzájemné správní spolupráci v daňových záležitostech, která zakotvila právní úpravu pro mezinárodní spolupráci při správě daní, jejíž součástí je také automatická výměna informací. Dosažení těchto milníků vytvořilo základ pro hlubší spolupráci mezi členskými státy Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, G20, Evropské unie a dalšími státy. Tato rozvíjející se spolupráce zajistila přijetí dokumentu, který umožňuje upravit automatickou výměnu informací při správě daní mezi všemi státy světa. Tímto dokumentem je Společný standard pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech vypracovaný v rámci Organizace pro hospodářskou spolupráci a inspirovaný výše uvedenými milníky. Kvůli jeho globálnímu pojetí a podobnosti se systémem FATCA se pro systém automatické výměny vytvořený s pomocí Společného standardu pro oznamování vžilo neformální označení „Global FATCA“ či ve zkratce „GATCA“. Společný standard pro oznamování byl vytvořen jako právně nezávazný dokument, který zakotvením v právní úpravě mezinárodních smluv a vnitrostátních právních předpisů získal nebo získá právní závaznost v jednotlivých právních řádech států a jurisdikcí účastnících se systému GATCA.

Důvodem přijetí Společného standardu pro oznamování je snaha států zvýšit příjmové stránky veřejných rozpočtů s pomocí mezinárodní spolupráce, protože politické nebo ekonomické podmínky jim v současnosti často neumožňují dosáhnout vyššího výběru daní pouze samotnou změnou vnitrostátního práva. To je způsobeno tím, že daňoví rezidenti často volí efektivní řešení, kterým svou daňovou povinnost snižují, a to především s pomocí zahraniční právní úpravy (mimo jiné tzv. daňových rájů) v rámci různých forem daňové optimalizace, agresivního daňového plánování na hraně protiprávnosti nebo se přímo dopouští některé z forem protiprávního jednání často právě s využitím možností zahraničních právních řádů. Z celospolečenského hlediska se jedná o jev nežádoucí, protože neodvedené peněžní prostředky a náklady

vynaložené na zabránění daňovým únikům by za jiných okolností byly v rámci veřejných výdajů využity pro jiné společensky přínosné účely. Minimalizace nákladů vynaložených na zabránění daňovým únikům a výběr daně od daňových poplatníků v plné výši je zásadním kritériem pro hodnocení využití jakékoli právní úpravy, která se má týkat daňového práva, jehož součástí je také oblast správy daní včetně právní úpravy mezinárodní spolupráce při správě daní.[1]

Výše uvedený důvod přijetí Společného standardu pro oznamování a způsob hodnocení právní úpravy se týká i právní úpravy, kterou Česká republika zvolila pro splnění závazků plynoucích pro ni v souvislosti s přijetím mezinárodních smluv o automatické výměně informací pro účely správy daní a vzhledem k existenci obdobných povinností v právu Evropské unie. Také z nich vyplývá požadavek na prováděcí právní úpravu spočívající v minimalizaci nákladů a odstranění možností vyhnout se daňové povinnosti daňovými subjekty.

Cílem práce je s ohledem na výše uvedené systematicky popsat a zhodnotit systém GATCA se zaměřením na Společný standard pro oznamování jako základní dokument systému GATCA a právní úpravu zvolenou k implementaci Společného standardu pro oznamování do právního řádu České republiky. S ohledem na tento cíl jsem si stanovil několik dílčích otázek, na které je třeba pro dosažení cíle práce odpovědět:

1. Jaká právní úprava tvoří systém GATCA? Jaký je vztah systému GATCA a systému FATCA v oblasti automatické výměny informací při správě daní? Co z tohoto vztahu vyplývá?
2. Je Společný standard pro oznamování vytvořen v souladu s požadavkem na nejnižší možnou administrativní náročnost a odstranění možnosti vyhnout se daňové povinnosti daňovými subjekty?
3. Přináší implementace systému GATCA do právního řádu České republiky právní problémy a je tato právní úprava efektivní z pohledu snahy minimalizovat administrativní náklady a zabránit daňovým únikům?

---

[1] RASKOLNIKOVA, Alex. Accepting the Limits of Tax Law and Economics. *Cornell Law Review*. 2013, roč. 98, č. 3, s. 523-590. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

Za účelem zodpovězení těchto dílčích otázek bude nejprve popsán vývoj právní úpravy automatické výměny informací při správě daní a důvody jejího přijetí včetně popisu současného systému automatické výměny informací při správě daní z pohledu právního řádu České republiky (Kapitola 1). Poté se práce bude věnovat zhodnocení úpravy obsažené ve Společném standardu pro oznamování, a to s ohledem na výše uvedené požadavky na právní úpravu daňového práva a případné důsledky pro právní řád České republiky[2] (Kapitola 2). V následující části se práce zaměří na popsání a zhodnocení části zákona č. 164/2013 Sb., o mezinárodní spolupráci při správě daní, která implementuje požadavky systému GATCA (Kapitola 3). V závěrečné části se práce věnuje budoucímu vývoji automatické výměny informací při správě daní se zaměřením na vývoj v právu Evropské unie a na závěry obsažené v předcházejících kapitolách (Kapitola 4).

V práci se naopak podrobněji nezabývám ochranou předávaných osobních údajů, postavením svěřenských fondů v systému GATCA a jednotlivými postupy náležité péče upravenými Společným standardem pro oznamování. Právní úprava předávání osobních údajů je obsažena v právních normách, které nenáleží do finančního práva, a tato právní úprava nedává odpovědi na dílčí otázky cíle práce popsané výše. Postavení svěřenských fondů v právním řádu České republiky je poměrně specifické, protože ačkoli jsou od 1. ledna 2014 svěřenské fondy součástí právního řádu České republiky, jejich právní úprava i teoretické zkoumání má mnohem delší tradici v angloamerickém právním systému. Z toho důvodu se i otázce svěřenských fondů (trustů) ve vztahu k systému FATCA a GATCA věnují spíše autoři náležející do angloamerického právního systému, kteří zkoumají zvláštnosti svěřenských fondů v právní úpravě automatické výměny informací při správě daní. Jednotlivými postupy náležité péče se nezabývám z toho důvodu, že se jedná o poměrně rozsáhlou právní úpravu, která sice souvisí s otázkou administrativní náročnosti a odhalováním daňových úniků v systému GATCA, ale podle mého názoru je zásadní nejprve přesně vymezit základní pojmy uvedené ve Společném standardu pro oznamování (ve své podstatě materiální právní úpravu) a až následně

[2] To je podstatné z toho důvodu, že Česká republika má povinnost transponovat směrnici DAC II, která obsahuje přímý odkaz na Společný standard pro oznamování. Proto je směrnice DAC II v práci řazena do systému GATCA, i když z pohledu některých jiných právních řádů tam patřit nebude.

posuzovat způsob, jakým se automatická výměna informací v systému GATCA provádí. Navíc je práce vypracovávána v první polovině roku 2016, avšak první oznamování a předávání informací v systému GATCA proběhne až ve druhé polovině roku 2017, takže nejsou ještě dostatečně známé všechny teoretické i praktické problémy, které praxe přinese.[3]

Metodou, která je k vyřešení cílů práce převážně použita, je dedukce. Ta je využita zejména pro zhodnocení a komparaci jednotlivých ustanovení mezinárodních smluv a právních předpisů. Indukce je použita v případech, kdy právní úprava umožňuje vytvoření zobecňujícího závěru. Vedle uvedených metod je v práci využita též deskripce. Pro výklad právních norem může být užito i obvyklých způsobů interpretace právních norem, jakými jsou výklad gramatický, logický, teleologický, systematický, historický nebo komparativní.

Vzhledem k tomu, že práce je psána v první polovině roku 2016, ve které byla přijata novela zákona č. 164/2013 Sb., o mezinárodní spolupráci při správě daní a o změně dalších souvisejících zákonů, která má za cíl implementovat povinnosti finančních institucí zjišťovat a předávat informace o finančních účtech a jejich majitelích, a celá problematika automatické výměny informací v rámci systému GATCA je poměrně nová a rychle se vyvíjející, není o tomto tématu doposud napsáno mnoho odborných textů. Použité zdroje jsou proto z velké části texty jednotlivých právních předpisů v angličtině nebo češtině a dále elektronické zdroje (zejména v anglickém jazyce, protože většina informací o Společném standardu pro oznamování je zpracována Organizací pro hospodářskou spolupráci a rozvoj v anglickém jazyce). Dále byly při zpracování práce použity odborné publikace, právní předpisy a jiné zdroje uvedené na síti Internet.

Práce je vypracována podle právních předpisů účinných ke dni 20. června 2016.

---

[3] Předpokládám, že se tak stane v rámci jiné diplomové nebo disertační práce.

1 Automatická výměna informací při správě daní – důvody přijetí, vývoj a systém právní úpravy

1.1 Důvody přijetí právní úpravy automatické výměny informací při správě daní

Globální ekonomika a s ní spojený pohyb osob, kapitálu, zboží a služeb po celém světě s sebou z pohledu správy daní nesou mnoho rizik. Jedním z těchto rizik je ztráta příjmů veřejných rozpočtů spočívající v neodvedení daní z příjmů nebo majetku (nebo odvedení daně v nesprávné výši), které daňový poplatník nabyl v zahraničí, protože správce daně nemá dostatek informací pro správné zjištění a stanovení daňové povinnosti. Tyto aktivity daňových poplatníků se nazývají **daňové úniky**. Daňové úniky je možné rozdělit do dvou kategorií podle toho, jestli jsou v souladu, nebo v rozporu s právním řádem, a to na (i) **tax avoidance** spočívající v legální optimalizaci daňového břemene snížením nebo oddálením daňové povinnosti daňovým poplatníkem a (ii) **tax evasion** spočívající v protiprávním nesplnění celé, nebo části daňové povinnosti. Podle subjektu, který se daňové povinnosti vyhýbá, je možné rozlišit (i) daňové úniky fyzických osob a (ii) daňové úniky právnických osob (entit). Daňové úniky s sebou nesou mnoho negativních aspektů v podobě případného trestního stíhání, daňové kontroly a dalších postupů nezbytných k zabránění daňových úniků a k jejich potrestání, které navyšují negativní ekonomické a právní aspekty daňových úniků.[4] Podle vyjádření Evropské komise ztráty členských států Evropské unie způsobené daňovými úniky přesahují částku 1 trilion EUR.[5] Boj s daňovými úniky se proto stal

---

[4] LEIKVANG, Hedda. Piercing the Veil of Secrecy: Securing Effective Exchange of Information to Remedy the Harmful Effects of Tax Havens. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2012, roč. 293, č. 1, s. 293-342. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

[5] BRODZKA, Alicja. The Future of Automatic Tax Information Exchange in EU Countries. *US-China Law Review*. 2015, roč. 12, č. 4, s. 352-363. Dostupné z: <http://heinonline.org> a MURPHY, Richard. *The EU tax gap – new evidence shows there is €1 trillion of lost revenue to target to save our futures from despair* [online]. Tax Research UK, 2012 [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: <http://www.taxresearch.org.uk/Blog/2012/02/29/the-eu-tax-gap-new-evidence-shows-there-is-e1-trillion-of-lost-revenue-to-target-to-save-our-futures-from-despair/>.

jednou z priorit Evropské komise do roku 2020.[6] Jako hlavní nástroj k boji s daňovými úniky na globální úrovni byla zvolena automatická výměna informací při správě daní.

Jak z výše uvedeného vyplývá, daňové subjekty se často snaží minimalizovat své daňové břemeno legálními a nelegálními daňovými úniky. Tyto úniky jsou často spojeny se snahou přesunout zdaňované příjmy či majetek do daňových rájů, kde jsou tyto příjmy nebo majetek skryty před správci daně anebo v daňovém ráji podléhají pouze nulové nebo minimální dani. Přesné vymezení daňových rájů je obtížné a v závislosti na zvolených kritériích budou některé země považovány, či naopak nepovažovány za daňové ráje. Pro účely práce vycházím z pojetí daňového ráje podle Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, která za daňový ráj považuje stát, který (i) má nulovou, nebo velmi nízkou efektivní daňovou sazbu a (ii) má pro zahraniční subjekty režim zdanění zcela oddělený od národního režimu, (iii) není pro ostatní státy transparentní nebo (iv) neposkytuje efektivně informace jiným státům. Aby byl stát považován podle těchto kritérií za daňový ráj, musí splňovat první kritérium a aspoň jedno z dalších tří kritérií.[7] Daňové ráje jsou specifické také tím, že pro správce daně státu, ve kterém je daňový subjekt daňovým rezidentem, nejsou dostupné. Tito správci tedy nemohou na území těchto států vykonávat daňovou kontrolu a jiné kontrolní postupy a nemají tak informace o příjmech a majetku, které má daňový subjekt na území daňového ráje. Daňové ráje navíc soutěží s ostatními státy o peněžní prostředky jednotlivých daňových subjektů, protože mezi jednotlivými státy existuje trh, na kterém se snaží získat peněžní prostředky daňových subjektů (zejména nadnárodních právnických osob a velmi bohatých fyzických osob), aby tak zvýšily příjmy veřejných rozpočtů. Cenou na tomto trhu je výše efektivního zdanění fyzických a právnických osob. Proto v případě zvýšení daní nebo snahy efektivněji daně vybírat dochází k tomu, že se jednotlivé daňové subjekty snaží majetek umístit ve státě s nejnižším efektivním zdaněním – daňovém ráji.

---

[6] *Ec.europa.eu: Boj proti daňovým podvodům a únikům. Příspěvek Komise k zasedání Evropské rady dne 22. května 2013.* [online]. 2013 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/europe 2020/pdf/tax_cs.pdf >.

[7] *OECD.org: Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue* [online]. 1998 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/33/0/1904176.pdf>.

Vzhledem k výše uvedenému vymezení daňových rájů se nabízí možnost regulovat minimální výši efektivní daňové sazby daňových rájů.[8] Tím by nemohlo být splněno první kritérium daňového ráje a daňové subjekty by nebyly motivovány umístit své příjmy nebo majetek do těchto destinací. Toto řešení ovšem naráží na suverenitu jednotlivých daňových rájů, protože by tím bylo nutné zasáhnout do jejich územní působnosti a navíc by tím došlo k poškození ekonomiky některých daňových rájů tím, že by efektivní daňová sazba mohla být nastavena jako příliš vysoká.[9] Toto řešení tedy z právních důvodů není vhodné pro eliminaci daňových úniků v daňových rájích.

Druhou možností je znemožnit daňovým rájům naplnění kritérií (ii), (iii) a (iv). To by znamenalo, že daňové subjekty sice stále budou motivovány převést majetek do těchto destinací,[10] ale jejich správci daně už budou moci zjistit údaje o tomto majetku a příjmech dosažených na území daňových rájů.

Kritérium (ii) je poněkud problematické, protože naplněním tohoto kritéria daňový ráj (obvykle implicitně) uznává, že režim založený pro zahraniční subjekty není v běžné národní ekonomice (a tedy ani právním řádu) udržitelný, a proto z něj stanovuje výjimku pro subjekty, které (typicky) na jeho území dále nepodnikají a nikoho nezaměstnávají, pouze využívají kritéria (i), díky kterému daňový ráj získává peněžní prostředky od daňových subjektů jiných států a případně kritérií (iii) nebo (iv) k zakrytí příjmů nebo majetku před správcem daně. Daňový ráj tak zároveň ukazuje, že si je

---

[8] WINKLEMAN, Tyler. Automatic Exchange of Information as a Multilateral Solution to Tax Havens. *Indiana International & Comparative Law Review*. 2012, roč. 22, č. 1, s. 193-218. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

[9] RING, Diane. Democracy, Sovereignty and Tax Competition: The Role of Tax Sovereignty in Shaping Tax Cooperation. *Florida Tax Review*. 2009, roč. 9, č. 5, s. 555 a 557. Dostupné z: <http://heinoline.org>.

[10] S ohledem na nemožnost přesunout nemovité věci se taková opatření mohou týkat pouze movitých věcí. Z toho pak vyplývá i věcná působnost systémů FATCA a GATCA, která se vztahuje pouze na finanční účty, tedy na peněžní prostředky a cenné papíry na těchto účtech vedených. U nemovitých věcí se tak daňové úniky nepředpokládají, resp. jsou prováděny za pomocí speciálně vytvořených právnických osob či jim podobných entit označovaných jako *special purpose vehicles* (SPV). Nicméně příjmy z těchto entit jsou ve formě peněžních prostředků, které jsou ukládány na finanční účet. Problematice entit ve Společném standardu pro oznamování se dále věnuje Kapitola 2.

vědom svého postavení daňového ráje a tento stav nijak nemění. Kritérium (ii) je možné odstranit pouze politickým tlakem na daňový ráj, aby se snažil zbavit postavení daňového ráje.

Tomu, aby daňový ráj naplnil kritéria (iii) a (iv) je možné zabránit tím, že daňový ráj bude transparentní a bude efektivně předávat informace ostatním státům pro účely správy daní. Tento požadavek zcela jednoznačně splňuje právě automatická výměna informací při správě daní,[11] protože státy (resp. jejich správci daní) díky tomu mají veškeré informace potřebné pro správné stanovení výše daňové povinnosti. Navíc automatickou výměnu informací je nutné zakotvit mezinárodní smlouvou (bilaterální či multilaterální) mezi daňovým rájem a jiným státem. Z toho vyplývá, že pokud daňový ráj bude ochoten uzavřít takovou mezinárodní smlouvu, velmi pravděpodobně odstraní nebo aspoň modifikuje i kritérium (ii), protože už nebude moci soutěžit na trhu s ostatními státy o peněžní prostředky tím, že bude nadále považován za daňový ráj[12,13] a zároveň podpisem takové mezinárodní smlouvy přímo uzná, že se jedná o daňový ráj.

Z těchto důvodů se preferovaným nástrojem v boji s daňovými úniky stala automatická výměna informací při správě daní jako součást *mezinárodní spolupráce při správě daní*, s cílem zajistit efektivní výkon správy daní.

Mechanismus automatické výměny informací při správě daní však v sobě nese také problematický aspekt,[14] kterým je nezbytnost, aby se postupně do automatické výměny

---

[11] V opačném případě by bylo nutné využívat pouze informací poskytnutých dobrovolně od daňových poplatníků, kteří jsou však motivováni přiznávat méně než více. K tomu více uvádí ECCLESTON, R. Revolution or evolution: sovereignty, the Financial crisis and the governance of international taxation [online]. *Journal of Applied Law and Policy*. 2011. ISSN: 1836-6953. Dostupné z: <http://search.informit.com.au/documentSummary;dn=491663508014010;res=IELHSS>.

[12] Příkladem může být Panama, která se v důsledku zveřejnění tzv. „Panama Papers" rozhodla podílet na automatické výměně informací při správě daní.

[13] Jistému paradoxu v postavení Spojených států amerických, který tímto mechanismem a tím, že existují dva systémy automatické výměn, vznikl, se věnuje Kapitola 1 a 4.

[14] Problematických aspektů automatické výměny informací při správě daní je samozřejmě více. Jedná se např. o zásah do základního práva na soukromí a o narušení bankovního tajemství. Právní úprava automatické výměny informací při správě daní v sobě navíc implicitně obsahuje také určitou presumpci

informací při správě daní zapojily všechny daňové ráje, resp. všechny státy. V opačném případě budou daňové subjekty pouze přemisťovat majetek do destinací, které nebudou o jejich majetku nebo příjmech zveřejňovat informace, a problém zůstane nevyřešen. To bude platit i v případě, že se počet daňových rájů zmenší. Z prohlášení představitelů mezinárodních organizací a některých států vyplývá, že globálnost celého systému automatické výměny při správě daní má být zajištěna politickým tlakem a ekonomickou pomocí daňovým rájům a ostatním státům, které doposud zapojeny v systému nejsou,[15] a které v důsledku ztráty postavení daňového ráje přijdou o příjmy do svých veřejných rozpočtů.[16]

1.2 Úmluva o vzájemné správní pomoci v daňových záležitostech (Štrasburská úmluva)

Za účelem získání informací o zahraničních příjmech a zahraničním majetku daňových poplatníků státy postupně začaly vytvářet podmínky spolupráce spočívající mimo jiné v předávání údajů nezbytně potřebných ke správnému zjištění a stanovení daňové povinnosti. Jedním z prvních významných posunů ve snaze států o mezinárodní spolupráci v oblasti daní bylo podepsání Úmluvy o vzájemné správní pomoci v daňových záležitostech dne 25. ledna 1988 (dále jen „Štrasburská úmluva“) v rámci spolupráce Rady Evropy a Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj. Znění Štrasburské úmluvy bylo později upraveno protokolem účinným ode dne 1. června 2011. Česká republika přistoupila ke Štrasburské úmluvě ve znění jejího protokolu dne

---

viny, protože jsou vyměňovány informace o všech účtech všech daňových poplatníků, a to bez ohledu na to, zda existuje podezření, že se dopouštějí daňového úniku.

[15] Praktickou problematikou přijímání právní úpravy automatické výměny informací při správě daní a s ní spojenými administrativními náklady v rozvíjejících se zemích se zabývají Sadiq a Sawyer In: SADIQ, Kerrie; SAWYER, Adrian. Developing countries and the automatic exchange of information standard – a “one- size- fits- all” solution?. *Australian Tax Forum*. 2016, roč. 31, č. 1, s. 99-130. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

[16] Dean navrhuje model prodeje informací o daňových subjektech daňovými ráji státům, kde jsou daňové subjekty daňovými rezidenty.

26. října 2012.[17] Smyslem Štrasburské úmluvy je vytvoření právního rámce vedoucího „k implementaci nejvyšších mezinárodních standardů spolupráce v daňové oblasti“[18] na straně jedné a ochraně práv daňových poplatníků na straně druhé. Štrasburská úmluva v části třetí hlavě první jako jednu z forem správní pomoci v rámci mezinárodní spolupráce v oblasti daní upravuje výměnu informací. Podle Štrasburské úmluvy je možné rozlišit následující způsoby výměny informací:

- na žádost,[19]
- automatickou a
- spontánní.[20]

Podle článku 4 odst. 1 Štrasburské úmluvy budou smluvní strany sdílet jakékoliv informace týkající se správy daní: „*Smluvní strany budou sdílet jakékoliv informace, především pak informace uvedené v této části, u kterých se lze důvodně domnívat, že*

---

[17] Z hlediska právního řádu České republiky se jedná o prezidentskou smlouvu ve smyslu čl. 49 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, která je v souladu s čl. 10 Ústavy České republiky součástí právního řádu České republiky.

[18] Preambule sdělení č. 2/2014 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o vzájemné správní pomoci v daňových záležitostech ve znění Protokolu z roku 2010, kterým se mění Úmluva o vzájemné správní pomoci v daňových záležitostech (dále jen „Štrasburská úmluva“).

[19] Při výměně informací na žádost je dožádaný stát povinen poskytnout dožadujícímu státu jakékoli informace za podmínek stanovených Štrasburskou úmluvou. Na základě Štrasburské úmluvy jsou jedním z pramenů práva v oblasti výměny informací na žádost Smlouvy o výměně informací v daňových záležitostech (Tax Information Exchange Agreement). Smyslem těchto smluv je dohodnout nebo upravit podmínky pro správní spolupráci v oblasti daní, a to zejména jedná-li se o výměnu informací na žádost a provádění společných šetření mezi smluvními stranami. Nevýhodou výměny informací na žádost je to, že obvykle musí dožadující stát nejprve vědět o tom, že má po dožádaném státu požadovat informace o konkrétním daňovém subjektu. To však není obvyklé, protože často správce daně neví, že daňový subjekt má majetek nebo příjmy v zahraničí na území dožádaného státu a neví tak o tom, že může použít výměnu informací na žádost. Z toho důvodu se jako výhodnější jeví automatická výměna informací, která správci daně poskytuje informace, o kterých by jinak nevěděl, že je takto získat může.

[20] Spontánní výměnu informací z pohledu právního řádu České republiky upravují kromě Štrasburské úmluvy také směrnice DAC II a některé další mezinárodní smlouvy. V současnosti je však výhodnějším způsobem výměny informací jejich výměna automatická, protože je pro státy obecně administrativně náročné *ad hoc* zjišťovat, že je správce daně v jiném státě může potřebovat.

jsou významné pro správu nebo vymáhání jejich vnitrostátních právních předpisů týkajících se daní upravovaných Úmluvou.“[21] Článek 6 Štrasburské úmluvy stanoví, že informace uvedené v článku 4 Štrasburské úmluvy si na základě vzájemné dohody budou dvě a více smluvních stran vyměňovat automaticky.

1.3 Foreign Account Tax Compliance Act (FATCA) a mezivládní dohody (Intergovernmental Agreements)

Spojené státy americké se kvůli finanční krizi po roce 2008 potýkaly se sníženými příjmy veřejných rozpočtů a s tím souvisejícími deficity těchto rozpočtů.[22] Tyto skutečnosti byly motivací k vytvoření návrhu federálního zákona Foreign Account Tax Compliance Act novelujícího americký federální daňový zákoník Internal Revenue Code z roku 1986. Novela byla schválena dne 18. března 2010. Smyslem FATCA je vytvořit systém, který donutí americké daňové rezidenty[23] držet peníze na účtech vedených finančními institucemi, které jsou registrovány u finanční správy Spojených států amerických (Internal Revenue Service či zkráceně „IRS“) a automaticky předávají informace o těchto účtech IRS. Toto automatické poskytování informací IRS umožňuje efektivně vykonávat správu daní, protože IRS tak má lepší přehled o účtech vedených u finančních institucí registrovaných u IRS. Daňový rezident Spojených států amerických je sankcionován za nedržení peněžních prostředků na účtu vedeném

[21] Ustanovení čl. 4 odst, 1 Štrasburské úmluvy.

[22] Na finanční krizi v roce 2008 měly zásadní podíl právě daňové ráje, které byly finančními institucemi podnikajícími na území Spojených států amerických využívány k maskování skutečného úvěrového rizika přenášeného na *special purpose vehicles* s pomocí *Collateralized Debt Obligation (CDO)*. Netransparentnost daňových rájů z pohledu správců daně a institucí dohlížejících nad finančním trhem ve Spojených státech amerických a Evropské unii v tomto sehrála klíčovou roli. Informace o subjektech v daňových rájích tak jsou zajímavé nejen pro správce daně, ale také pro účely dohledu nad finančními trhy. K tomu více In: <https://www.pwc.com/gx/en/banking-capital-markets/publications/assets/pdf/next-chapter-creating-understanding-of-spvs.pdf> .

[23] Zvláštností daňového systému Spojených států amerických oproti jiným daňovým systémům je, že občané Spojených států amerických jsou povinni odvést daň ze svých celosvětových příjmů i v případě, že nejsou daňovými rezidenty na území Spojených států amerických. K tomu více In: FATCA and the Common Reporting Standard [online]. *Journal of International Taxation*. 2016, s. 43-51. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

u registrované finanční instituce tím, že z každého peněžního převodu putujícího z registrované finanční instituce na účet vedený u neregistrované finanční instituce je odvedena 30% srážková daň. Hlavními povinnostmi finančních institucí vůči IRS jsou tedy identifikace účtů amerických daňových rezidentů, vyžádání si od majitele dotčeného účtu souhlasu s reportováním údajů o účtu, pravidelné každoroční sdělování informací o dotčeném účtu a jeho majiteli a sankcionování nespolupracujících klientů a zahraničních finančních institucí 30% srážkovou daní.

Velmi důležité prvky v konstrukci systému FATCA jsou podle mého názoru dva, a to (i) princip mezinárodní spolupráce[24] a (ii) existence sankce za snahu vyhnout se povinnostem, které jsou v rámci tohoto systému ukládány. Mezinárodní spolupráce je důležitá z právního hlediska proto, že umožňuje vynucení právních norem obsažených ve FATCA i mimo území Spojených států amerických. To umožňuje efektivnější výkon správy daní IRS a zvyšuje pravděpodobnost, že se finanční instituce těmto pravidlům podrobí. Z ekonomického hlediska je pak podstatná existence 30% srážkové daně, která zajistí, že finanční instituce, které se systému FATCA neúčastní, nebudou zvýhodněny oproti finančním institucím, které se automatické výměny informací účastní a nejsou pro daňové subjekty tolik zajímavé. Neexistence takové sankce by vedla k tomu, že účty převážné většiny daňových subjektů Spojených států amerických by vedly finanční instituce neúčastnící se systému FATCA a daňové subjekty Spojených států amerických by tak i nadále skrývaly informace o svých příjmech před IRS. Fakticky je ovšem citelnější sankce vyplývající z porušení povinností zakotvených v systému FATCA v podobě civilní, administrativní či trestněprávní odpovědnosti podle vnitrostátních předpisů států, které se účastní systému FATCA.[25]

FATCA předpokládá uzavírání mezinárodních smluv s dalšími státy, které využívají jeden ze dvou možných modelů výměny informací o finančních účtech. První

---

[24] Na to upozorňuje také Leikvang In: LEIKVANG, Hedda. Piercing the Veil of Secrecy: Securing Effective Exchange of Information to Remedy the Harmful Effects of Tax Havens. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2012, roč. 293, č. 1, s. 293-342. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

[25] FATCA and the Common Reporting Standard [online]. Journal of International Taxation. 2016, s. 43-51. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

model výměny informací je nepřímý a finanční instituce předává údaje svému správci daně, který poté předá údaje IRS. Druhý model výměny informací je přímý a finanční instituce informace zasílá přímo IRS.

Dne 4. srpna 2014 byla se zohledněním čl. 27 Smlouvy mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o zamezení dvojího zdanění a zabránění daňovému úniku v oboru daní z příjmu a majetku podepsána Dohoda mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o zlepšení dodržování daňových předpisů v mezinárodním měřítku a s ohledem na právní předpisy Spojených států amerických o informacích a jejich oznamování obecně známé jako Foreign Account Tax Compliance Act (dále jen „Dohoda FATCA"). K provedení závazků založených touto mezivládní dohodou zvolila Česká republika formu zákona. Jednalo se o zákon č. 330/2014 Sb., o výměně informací o finančních účtech se Spojenými státy americkými pro účely správy daní. Tento zákon byl s účinností ode dne 6. dubna 2016 zrušen a právní úprava byla přesunuta do zákona č. 164/2013 Sb., o mezinárodní spolupráci při správě daní a o změně dalších souvisejících zákonů.[26] Na tomto místě považuji za důležité zmínit, že ačkoli je Dohoda FATCA koncipována jako reciproční, výměna informací probíhá oběma směry a smluvní strany se v zásadě poučily z chyb, které obsahovala Směrnice Savings, obsahuje tato dohoda ustanovení, která ji z hlediska zájmů České republiky činí nevýhodnou. Věcná působnost Dohody FATCA se podle čl. 2 odst. 2 písm. b) bodů 4 až 6 vztahuje pouze na „*hrubou výši úroku vyplaceného na depozitní účet, hrubou výši dividend ze zdroje ve Spojených státech vyplacených nebo připsaných na účet nebo hrubou výši jiných příjmů ze zdroje ve Spojených státech vyplacených nebo připsaných na účet v rozsahu podléhajícím oznamování podle kapitoly 3 části A nebo kapitoly 61 části F daňového zákoníku Spojených států*."[27] Dohoda FATCA tak neumožňuje, aby Spojené státy americké

---

[26] K tomu více v Kapitole 3.

[27] Ustanovení čl. 2 odst. 2 písm. b) bod 4 až 6 sdělení č. 72/2014 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o zlepšení dodržování daňových předpisů v mezinárodním měřítku a s ohledem na právní předpisy Spojených států amerických o informacích a jejich oznamování obecně známé jako Foreign Account Tax Compliance Act (dále jen „dohoda FATCA").

informovaly Českou republiku o zůstatcích na účtech nebo o hodnotě účtů daňových rezidentů České republiky vedených na území Spojených států amerických, jako to tato dohoda umožňuje v opačném směru.

1.4 Právo Evropské unie a automatická výměna informací v oblasti daní (Směrnice Savings a DAC II)

Smyslem právní úpravy automatické výměny informací v právu Evropské unie není sjednotit právní úpravu přímých daní, ale pouze zajistit kooperaci mezi správci daně členských států, aby nedocházelo ke zneužívání volného pohybu osob, zboží a kapitálu v rámci vnitřního trhu Evropské unie.[28] Mnohostranná dohoda příslušných orgánů v preambuli obsahuje odkaz na dodržování právních předpisů Evropské unie ve vztahu k automatické výměně informací podle Štrasburské úmluvy. To je pro právní řád České republiky klíčové, protože i právo Evropské unie obsahuje právní normy vztahující se k automatické výměně informací při správě daní. Právní úprava automatické výměny informací při správě přímých daní v právu Evropské unie se skládá z těchto dvou právních předpisů:

- Směrnice Rady 2003/48/ES ze dne 3. června 2003 o zdanění příjmů z úspor v podobě úrokových plateb, ve znění Směrnice Rady 2014/48/EU ze dne 24. března 2014 („Směrnice Savings“) a
- Směrnice Rady 2011/16/EU ze dne 15. února 2011 o správní spolupráci v oblasti daní a o zrušení směrnice 77/779/EHS, ve znění Směrnice Rady 2014/107/EU ze dne 9. prosince 2014[29] („směrnice DAC II“).

Vzhledem k povinnostem plynoucím České republice ze členství v Evropské unii je Česká republika povinna transponovat obsah těchto směrnic do svého právního řádu.[30]

---

[28] EVROPSKÁ KOMISE. Enhanced administrative cooperation in the field of (direct) taxation [online]. *Taxation and customs union*. 2016 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/tax_cooperation/mutual_assistance/direct_tax_directive/index_en.htm>.

[29] V současnosti je platná další novela této směrnice s pracovním názvem DAC III, která ještě rozšíří rozsah předávaných informací na tzv. „tax rulings“ a „transfer pricing“. Její transpoziční lhůta je 31. prosince 2016 a zřejmě bude transponována novelou zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní.

Směrnice Savings jako jeden z prvních právních předpisů od roku 2005 ukládá povinnost automatické výměny informací při správě daní mezi členskými státy Evropské unie, avšak její úprava se časem ukazuje jako spíše neefektivní a bude zrušena. Směrnice Savings je však zajímavá z hlediska postupného vývoje právní úpravy výměny informací při správě daní, protože důvody její neefektivnosti byly zohledněny při vytváření Společného standardu pro oznamování a systému FATCA. Zásadní nevýhodou směrnice je její úzká působnost, která z osobní působnosti vyčlenila právnické osoby,[31] čímž pro daňové subjekty vytvořila legální cestu, jak se vyhnout aplikaci této právní úpravy na jejich příjmy. Podobně i věcná působnost, která zahrnuje jen některé kapitálové platby, byla zvolena příliš úzce. Směrnice také zakotvila možnost volby pro členské státy mezi režimem poskytování automatických informací ostatním členským státům, nebo srážkovou daní ve výši až 35 % z platby, na kterou se vztahuje režim Směrnice Savings.[32] Takto nastavená výše srážkové daně však tuto volbu velmi znevýhodnila, protože průměrné nejvyšší zdanění příjmů fyzických osob v Evropské unii v roce 2010 činilo 37,5 %. Daňové subjekty by tak nadále odvedly na daních v průměru méně, než by odvedly v případě, že by o jejich příjmech měl veškeré informace správce daně v členském státě, ve kterém jsou daňovými rezidenty.[33]

Smyslem směrnice DAC II je prohloubení spolupráce mezi správci daně v oblasti přímých daní, úprava a standardizace možností předávání informací mezi správci daně členských států, a to automatickým způsobem, na žádost či spontánně a prohloubení dalších forem spolupráce při správě daní včetně přeshraničních daňových kontrol. Zatímco původní směrnice DAC I se zaměřila na soulad předávání informací při správě

---

[30] K tomu více In: TOMÁŠEK, Michal; TÝČ, Vladimír a kol. *Právo Evropské unie*. Praha: Nakladatelství Leges, 2013, 496 s. ISBN 978-80-87576-53-3.

[31] VOTRUBOVÁ, Lucie. Kontroverzní směrnice prolamuje principy bankovního tajemství [online]. *Epravo.cz*. 2004 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/kontroverzni-smernice-prolamuje-principy-bankovniho-tajemstvi-27762.html>.

[32] Této výjimky využila Belgie, Lucembursko a Rakousko.

[33] K tomuto více In: WINKLEMAN, Tyler. Automatic Exchange of Information as a Multilateral Solution to Tax Havens. Indiana International & Comparative Law Review. 2012, roč. 22, č. 1, s. 193-218. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

daní na žádost s požadavky Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj,[34] DAC II do právního řádu Evropské unie provádí Společný standard pro oznamování a upravuje rozsah automaticky předávaných informací mezi členskými státy v souladu s požadavky Společného standardu pro oznamování.[35]

1.5 Přijetí Společného standardu pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech (Common Reporting Standard)

Zkušenosti s předáváním informací podle Směrnice Savings, účinnost zákona FATCA a přijetí dohod mezi Spojenými státy americkými a dalšími jurisdikcemi vytvořily silný politický tlak na ostatní státy, aby přijaly opatření umožňující automatické sdílení informací v daňové oblasti. Dne 9. dubna 2013 ministři financí Francie, Německa, Itálie, Velké Británie a Španělska představili společný záměr výměny informací podléhajících režimu FATCA mezi sebou navzájem. Na summitu G20 v Petrohradu v září 2013 pak zástupci jednotlivých zemí vyjádřili podporu snahy OECD vytvořit mezinárodní standard automatické výměny informací pro účely správy daní.[36]

V souladu s článkem 6 Štrasburské úmluvy tedy došlo k vypracování Společného standardu pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací a modelové Mnohostranné dohody příslušných orgánů o automatické výměně informací o finančních účtech a k jejich představení dne 13. února 2014.[37] Společný standard

---

[34] *Consilium.europa.eu: Combating tax fraud: Adoption of directive on strengthened mutual assistance and the exchange of information* [online]. 2011 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/119310.pdf>.

[35] *Consilium.europa.eu: Combating tax fraud: Preventing tax evasion and fraud: the scope for automatic exchange of information is extended* [online]. 2014 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/146126.pdf>.

[36] *OECD.org: G20 Leaders' Declaration.* [online]. 2013 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/g20/summits/saint-petersburg/Saint-Petersburg-Declaration.pdf>.

[37] *EY.com Common Reporting Standards: Implementation Timeline* [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.ey.com/GL/en/Industries/Financial-Services/Banking---Capital-Markets/CRS---timeline>.

pro oznamování byl dne 15. července 2014 schválen Radou OECD.[38] V říjnu 2014 se takřka 50 zemí včetně České republiky společným prohlášením přihlásilo do skupiny tzv. „early adopters“ a přijalo plán implementace Společného standardu pro oznamování. Do 20. června 2016 se zavázalo připojit do systému GATCA 101 jurisdikcí.[39] Spojené státy americké se do systému GATCA nepřipojily a účastní se pouze systému FATCA.[40,41] První plánované předání informací za rok 2016 se uskuteční do konce září 2017.

Inspirací pro text Společného standardu pro oznamování byly zejména znění mezivládní dohody FATCA model 1,[42] Směrnice Savings[43] a zkušenosti z výměny informací podle Štrasburské úmluvy.

Systém výměny informací na základě Společného standardu pro oznamování je podobný se systémem FATCA v tom, že stojí na klíčové mezinárodní spolupráci, ale odklonil se od využití srážkové daně jako sankce za převod peněz na finanční účet mimo systém GATCA. Sankce za neposkytnutí informací finančními institucemi a za uplatňování praktik pro obcházení postupů upravených v rámci systému GATCA jsou ponechány na vnitrostátní úpravě. Společný standard pro oznamování s ohledem

---

[38] *OECD.org: Standard for Automatic Exchange of Financial Account Information in Tax Matters* [online]. 2014 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/tax/exchange-of-tax-information/standard-for-automatic-exchange-of-financial-account-information-for-tax-matters-9789264216525-en.htm>.

[39] *OECD.org: AEOI: Status of Commitments* [online]. OECD, 2016 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/commitment-and-monitoring-process/AEOI-commitments.pdf>.

[40] Tamtéž.

[41] Více k procesu vytváření GATCA na: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/Automatic-Exchange-Financial-Account-Information-Brief.pdf>.

[42] SADIQ, Kerrie; SAWYER, Adrian. Developing countries and the automatic exchange of information standard – a “one- size- fits- all” solution?. *Australian Tax Forum*. 2016, roč. 31, č. 1, s. 99-130. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

[43] BRODZKA, Alicja. The Future of Automatic Tax Information Exchange in EU Countries. US-China Law Review. 2015, roč. 12, č. 4, s. 352-363. Dostupné z: <http://heinonline.org>. ; WINKLEMAN, Tyler. Automatic Exchange of Information as a Multilateral Solution to Tax Havens. Indiana International & Comparative Law Review. 2012, roč. 22, č. 1, s. 193-218. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

na výše uvedené neumožňuje volbu srážkové daně na místo automatické výměny informací, jako to umožňuje Směrnice Savings. Nejdůležitějším posunem je širší věcná, místní a osobní působnost oproti systému FATCA a Směrnici Savings.[44]

1.6 Mnohostranná dohoda příslušných orgánů o automatické výměně informací o finančních účtech (Multilateral Competent Authority Agreement)

Společný standard pro oznamování sám o sobě nemá povahu právního předpisu a není tedy právně závazný. Bylo proto nutné vytvořit právní rámec, který by požadavkům na automatickou výměnu informací ve Společném standardu pro oznamování dal právní vynutitelnost. Za tímto účelem byla dne 29. listopadu 2014 v souladu s článkem 6 Štrasburské úmluvy podepsána Mnohostranná dohoda příslušných orgánů o automatické výměně informací o finančních účtech, a to při dodržení podmínek stanovených Společným standardem pro oznamování. Ke dni 27. ledna 2016 byla tato dohoda podepsána 79 zeměmi s předpokladem první výměny informací v září 2017, resp. v září 2018.

Smyslem Mnohostranné dohody příslušných orgánů je právní zakotvení podmínek pro automatické předávání informací při správě daní mezi jednotlivými **jurisdikcemi.**[45] Jelikož Mnohostranná dohoda příslušných orgánů nemá v právním řádu České republiky povahu mezinárodní smlouvy podle čl. 10 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „Ústava České republiky“) je nezbytné práva a povinnosti fyzických a právnických osob z ní

---

[44] SADIQ, Kerrie; SAWYER, Adrian. Developing countries and the automatic exchange of information standard – a “one- size- fits- all” solution?. *Australian Tax Forum*. 2016, roč. 31, č. 1, s. 99-130. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

[45] Článek 1 odst. 1 písm. a) Mnohostranné dohody příslušných orgánů o automatické výměně informací o finančních účtech (dále jen „Mnohostranná dohoda příslušných orgánů“). Dostupná z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/mezinarodni-spoluprace-v-oblasti-dani/umluva-o-vzajemne-spravni-spolupraci-mca/mnohostranna-dohoda-mcaa-a-spolecny-stan>.

vyplývajících do právního řádu České republiky zakotvit jiným způsobem. K tomuto účelu slouží výše zmíněná Štrasburská úmluva a dále uvedený zákon o mezinárodní spolupráci při správě daní.

1.7 Novela zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní aneb „Lex GATCA"

Jak již bylo výše zmíněno, dne 6. dubna 2016 byl ve Sbírce zákonů vyhlášen zákon č. 105/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti mezinárodní spolupráce při správě daní a zrušuje se zákon č. 330/2014 Sb., o výměně informací o finančních účtech se Spojenými státy americkými pro účely správy daní, který novelizoval zákon č. 164/2013 Sb., o mezinárodní spolupráci při správě daní a o změně dalších souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, s účinností ke dni vyhlášení, který tak do právního řádu České republiky zapracovává požadavky vyplývající z výše uvedených mezinárodních smluv a právních předpisů Evropské unie vztahujících se k automatické výměně informací při správě daní, a to konkrétně o finančních účtech ve smyslu Společného standardu pro oznamování.

1.8 Systémy úpravy automatické výměny informací při správě daní a právní řád České republiky

Jednotlivé výše uvedené právní předpisy ve svém souhrnu tvoří systém právních norem, které se na proces automatické výměny informací při správě daní uplatní. To má dopady i na Českou republiku, která se v čl. 1 odst. 2 Ústavy České republiky obecně zavázala dodržovat závazky vyplývající pro ni z mezinárodního práva. Ke správnému provedení závazků vyplývajících z výše uvedených mezinárodních smluv a směrnic práva Evropské unie je potřeba vymezit systém úpravy automatické výměny informací při správě daní a vzájemné vazby v tomto systému. To zjednoduší zhodnocení provedení všech závazků do právního řádu České republiky a také umožní přesnější výklad jednotlivých ustanovení sloužících k provedení těchto závazků.

Základní dva systémy automatické výměny informací při správě daní jsou systém FATCA a systém GATCA, které v současnosti existují vedle sebe vcelku nezávisle, ačkoli vnitrostátní prováděcí právní předpisy k nim jsou velmi často provázány z důvodu podobnosti některých postupů při automatické výměně informací.

Jak bylo výše uvedeno, systém FATCA se skládá z federálního zákona FATCA a mezivládních dohod mezi Spojenými státy americkými a jinými zeměmi – v případě České republiky se jedná o Dohodu FATCA - a spočívá v předávání všech informací o finančních účtech amerických rezidentů neamerickými finančními institucemi buď přímo, nebo nepřímo IRS na straně jedné a americkými finančními institucemi o některých příjmech rezidentů jiných států na straně druhé. Z toho vyplývá, že tok informací je centralizován u IRS. Problematickým bodem systému FATCA je, že původně měl být pouze jednosměrným tokem všech informací do Spojených států amerických, ale posléze došlo k přeměně na částečně reciproční systém. Vzhledem k uvedenému nebyla do března 2016 ve Spojených státech amerických přijata právní úprava, která by americkým finančním institucím stanovila povinnost získávat a předávat informace o příjmech a účtech rezidentů jiných států pro účely systému FATCA.[46]

Středobodem systému GATCA je Společný standard pro oznamování. Z hlediska systematického je však na vrcholu hierarchie právních norem vztahujících se k automatické výměně informací v systému GATCA Štrasburská úmluva nebo jiná úmluva (např. mezinárodní smlouva o zamezení dvojího zdanění), na kterou navazují dohody mezi příslušnými orgány, které mají působnost ve správě daní a pravomoc k automatické výměně informací o finančních účtech. Takovou navazující mezinárodní smlouvou je např. Mnohostranná dohoda příslušných orgánů.[47]

Vedle výše uvedených mezinárodních smluv ještě členské státy Evropské unie (včetně České republiky) zavazuje výše zmíněná směrnice DAC II. Vztah Mnohostranné dohody příslušných orgánů k právním předpisům Evropské unie je vymezen v její preambuli tak, že touto mezinárodní smlouvou nemohou být dotčeny právní předpisy Evropské unie. Zároveň v preambuli ke směrnici DAC II v bodě 21 je

---

[46] FATCA and the Common Reporting Standard [online]. Journal of International Taxation. 2016, s. 43-51. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

[47] Státy, které nechtějí přistoupit k Mnohostranné dohodě příslušných orgánů, mohou využít modelové smlouvy vytvořená na půdě Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj s ohledem na požadavky Společného standardu pro oznamování, která je primárně koncipována jako dvoustranná mezinárodní smlouva.

vztah DAC II[48] obecně vymezen tak, že DAC II „*obsahuje minimální pravidla, a proto by se neměla dotýkat práva členských států navázat širší spolupráci s jinými členskými státy podle svých vnitrostátních právních předpisů nebo v rámci dvoustranných nebo mnohostranných smluv sjednaných s jinými členskými státy.*“ Konkrétně je pak tento vztah upraven v ustanovení čl. 1 odst. 3 DAC II takto: „*Rovněž se* [DAC II, pozn. autora] *nedotýká plnění jakýchkoli závazků členských států v rámci širší správní spolupráce vyplývající z jiných právních nástrojů, včetně dvoustranných a vícestranných smluv.*“

Při automatické výměně informací v systému GATCA tak mohou z pohledu České republiky nastat dvě situace:

1. předávání informací bude probíhat mezi Českou republikou a členským státem Evropské unie,
2. předávání informací bude probíhat mezi Českou republikou a státem, který není členským státem Evropské unie.

Gramatickým výkladem ustanovení čl. 1 odst. 3 DAC II lze dojít k závěru, že v prvním případě se uplatní DAC II, pokud si státy mezi sebou nesjednají širší správní spolupráci jiným právním nástrojem. Ve druhém případě se režim DAC II neuplatní a uplatní se pouze režim založený bilaterální, nebo multilaterální mezinárodní smlouvou. Článek 19 DAC II však stanoví, že pokud členský stát nabízí třetí zemi (nečlenskému státu Evropské unie) spolupráci širší než stanovenou DAC II, pak nesmí odmítnout poskytnutí takové spolupráce ani jinému členskému státu Evropské unie, který o ni projeví zájem.

Domnívám se, že jeden z problémů výše uvedeného způsobu automatické výměny informací v systému GATCA vyplývá z jeho konstrukce, jelikož tento systém je konstruován jako necentralizovaný. Ačkoli jsou tedy státy stranami Mnohostranné dohody příslušných orgánů, jsou informace mezi státy předávány jednotlivě. Pokud tedy bude do systému GATCA zapojeno 101 států, dojde každoročně k předání informací

---

[48] Lze usuzovat, že se to bude týkat i dalších novelizací směrnice DAC II označovaných jako DAC III a IV.

v rámci 5 050 vzájemných vztahů. To ze systému GATCA činí značně administrativně náročný systém na předávání informací a především na jejich následné vyhodnocení a použití.[49]

Z hlediska cílů práce je nutné posoudit vztah systému FATCA k systému GATCA, jelikož tento vztah je v současnosti jedním ze základních kritérií pro zhodnocení efektivity jednotlivých systémů a jejich účinnosti v boji proti daňovým únikům. V poslední době navíc začíná sílit diskuse ohledně potřeby připojení Spojených států amerických do systému GATCA, protože jejich neúčast může ze Spojených států amerických (poněkud paradoxně vzhledem k tomu, že právě přijetí FATCA bylo zásadním podnětem pro vznik systému GATCA) vytvořit jeden z největších daňových rájů. Spojené státy americké totiž v současnosti nejsou zapojeny do systému GATCA a informace, které jsou předávány České republice a jiným státům v rámci systému FATCA nejsou dostatečné k tomu, aby zamezily českým daňovým rezidentům vytvářet s pomocí právního řádu Spojených států amerických takové právní struktury, které jim umožní vyhnout se tomu, aby byly informace o jejich příjmech předávány správci daně v České republice.[50]

---

[49] FATCA and the Common Reporting Standard [online]. Journal of International Taxation. 2016, s. 43-51. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

[50] COTORCEANU, Peter. Hiding in plain sight: how non-US persons can *legally* avoid reporting under both FATCA and GATCA. *Trusts & Trustees*. 2015, roč. 21, č. 10, s. 1050-1063. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

2 Společný standard pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech

2.1 Součásti Společného standardu pro oznamování a jeho výklad

Společný standard pro oznamování je tvořen úplným zněním Společného standardu pro oznamování a Komentářem ke Společnému standardu pro oznamování (dále jen „Komentář“). Vzhledem k postavení Společného standardu pro oznamování v právní úpravě systému GATCA je však nutné jeho jednotlivá ustanovení vykládat v souladu s Mnohostrannou dohodou příslušných orgánů a Štrasburskou úmluvou.

K usnadnění implementace požadavků Společného standardu pro oznamování do vnitrostátních právních předpisů vydala Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj *Implementation Handbook*[51] a seznam Častých otázek a odpovědí.[52]

2.2 Systematika Společného standardu pro oznamování

Společný standard pro oznamování je rozčleněn do devíti oddílů a jeho jednotlivé oddíly mají tento obsah:

- Oddíl I se zabývá rozsahem oznamovaných údajů,
- Oddíl II až VII stanovuje postupy náležité péče, které jsou jednotlivé státy povinny dodržovat při automatické výměně informací při správě daní,
- Oddíl VIII obsahuje definice jednotlivých pojmů používaných ve Společném standardu pro oznamování a
- Oddíl IX popisuje jednotlivá pravidla a správní postupy potřebné pro zajištění efektivní implementace a dodržování Společného standardu pro oznamování.[53]

---

[51] *OECD.org: The CRS Implementation Handbook* [online]. OECD [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>.

[52] *OECD.org: CRS-related FAQs* [online]. OECD, 2015 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/common-reporting-standard/CRS-related-FAQs.pdf>.

Podle mého názoru není ze systematického hlediska Společný standard pro oznamování koncipován zcela vhodně. Oddíl VIII by měl být umístěn na začátek dokumentu, případně by definice jednotlivých pojmů měly být v textu umístěny postupně tak, jak jsou pojmy v rámci Společného standardu pro oznamování využity. Jednotlivé pojmy by tedy měly být nejprve definovány a až následně využity a nikoli naopak, a to v souladu s praktickým požadavkem přehlednosti a teoretickým požadavkem deduktivního postupu od obecného ke konkrétnímu.[54,55]

Jednotlivé oddíly se dělí na pododdíly, pododdíly se dále člení na body a jednotlivé body případně na písmena. Dělení na pododdíly a body není přímo vyznačeno, ale lze jej dovodit ze znění jednotlivých ustanovení Společného standardu pro oznamování (např. Oddíl VIII pododdíl A bod 6 písm. b) uvádí „*podle pododdílu A bodu 6 písm. a)*“).[56]

2.3 Definice základních pojmů ve Společném standardu pro oznamování

Společný standard pro oznamování v Oddíle VIII definuje některé pojmy, které jsou důležité pro další výklad jeho ustanovení týkajících se požadavků na oznamování, které jsou uvedené v Oddílech I až VII a případně v Oddíle IX Společného standardu

---

[53] *MFCR.cz: Komentář ke společný standardu pro oznamování.* s. 43 [online] 2015 [cit. 2016-06-12]. Dostupný z: < www.mfcr.cz/assets/cs/media/Dane_Spoluprace_2015-05-28_Komentar-k-CRS.pdf>.

[54] K tomuto třídění se, dle mého soudu správně, přiklonil český zákonodárce, když přílohy zákona č. 164/2013 Sb., o mezinárodní spolupráci při správě daní a změně některých zákonů, seřadil tak, že příloha č. 1 obsahuje definice a příloha č. 2 obsahuje pravidla oznamování a náležité péče při informování o finančních účtech. Nicméně se domnívám, že vhodnější by bylo včlenit definice jednotlivých pojmů přímo do textu zákona, což by usnadnilo seznámení se s obsahem zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní.

[55] WEYR, František, HORÁK, Ondřej (ed.). *Teorie práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-000-5.

[56] Vycházím zde z neoficiálního překladu dostupného na stránkách Ministerstva financí České republiky. Dostupná zde: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/mezinarodni-spoluprace-v-oblasti-dani/umluva-o-vzajemne-spravni-spolupraci-mca/mnohostranna-dohoda-mcaa-a-spolecny-stan>; Přílohy k zákonu o mezinárodní spolupráci se dělení na oddíly, články, body a písmena.

pro oznamování. Jedná se o pojmy *Finanční instituce, Oznamující finanční instituce, Neoznamující finanční instituce, Finanční účet, Oznamovaný účet, Majitel účtu, Postupy AML/KYC, Entita, Propojená entita* a *Listinné důkazy*. Pro stanovení rozsahu osobní, územní a věcné působnosti Společného standardu pro oznamování je potřeba tyto pojmy přesně a jasně vymezit. Dostatečně široké vymezení působnosti Společného standardu pro oznamování je klíčové. Příliš úzké vymezení působnosti Společného standardu pro oznamování by daňovým subjektům umožnilo změnit strukturu svých majetků tak, aby nepodléhaly oznamovací povinnosti, obdobně jako u Směrnice Savings, a Společný standard pro oznamování by nesplnil cíl popsaný v Kapitole I této práce.[57] Vzhledem k tomu, že Společný standard pro oznamování je určen pro všechny možné právní systémy,[58] jsou definice jednotlivých pojmů stanoveny velmi obecně a následně jsou zpřesňovány Komentářem. Tyto definice budou poté zohledněny při analýze promítnutí Společného standardu pro oznamování do právního řádu České republiky a při určení subjektů povinných k automatickému oznamování.

Jedna z předností Společného standardu pro oznamování, kterou je jeho možné využití ve všech právních řádech světa, je bohužel zároveň jeho nevýhodou, jelikož se snahou obsáhnout v definicích všemožné právní úpravy jednotlivých právních řádů je spojena jistá míra složitosti a obsáhlosti jednotlivých definic. Uvedené může adresátům norem způsobovat problémy s jejich správným pochopením a vymezení pojmů obsažených ve Společném standardu pro oznamování bude v praxi záviset na úhlu pohledu jednotlivých daňových řádů.

Jak bylo zmíněno výše, Česká republika je vázána Štrasburskou úmluvou a Mnohostrannou dohodou příslušných orgánů, proto jsou jednotlivé pojmy obsažené ve Společném standardu pro oznamování v této kapitole vykládány v souladu s uvedenými mezinárodními smlouvami.

---

[57] Tento názor zastává i Winkleman In: WINKLEMAN, Tyler. Automatic Exchange of Information as a Multilateral Solution to Tax Havens. Indiana International & Comparative Law Review. 2012, roč. 22, č. 1, s. 193-218. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

[58] SADIQ, Kerrie; SAWYER, Adrian. Developing countries and the automatic exchange of information standard – a "one- size- fits- all" solution?. Australian Tax Forum. 2016, roč. 31, č. 1, s. 99-130. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

2.3.1 Finanční instituce, Oznamující finanční instituce a Neoznamující finanční instituce

Základním bodem pro stanovení rozsahu osobní působnosti Společného standardu pro oznamování je pojem Finanční instituce. Finanční instituce jsou rozděleny na Oznamující finanční instituce, které jsou podle Oddílu I Pododdílu A povinny oznamovat údaje o Oznamovaných účtech, a Neoznamující finanční instituce, které tuto povinnost nemají.

Finanční institucí ve smyslu Oddílu VIII Pododdílu A bodu 3 Společného standardu pro oznamování „*se rozumí schovatelská instituce, depozitní instituce, investiční entita nebo specifikovaná pojišťovna*."[59] Ze znění definic schovatelské instituce, depozitní instituce, investiční entity a specifikované pojišťovny vyplývá, že Finanční institucí může být pouze Entita.[60] Depozitní institucí se rozumí např. komerční banky a jim podobné instituce. Příkladem Schovatelské instituce jsou banky, obchodníci s cennými papíry a centrální depozitáři. Investičními entitami mohou být v podstatě jakékoli entity, které investují, reinvestují nebo obchodují s finančními instrumenty, věnující se správě portfolia, investování nebo správě jiných finančních aktiv. Pojem Specifikované pojišťovny obecně zahrnuje většinu pojišťoven.[61]

Takto široké vymezení pojmu Finanční instituce hodnotím pozitivně, protože značně ztěžuje možnosti, kterými se lze vyhnout oznamování tím, že fyzická osoba nebo Entita přesune peněžní prostředky do jiné Finanční instituce.

Pojem **Oznamující finanční instituce** je vymezen Oddílu VIII v Pododdílu A bodu 1 Společného standardu pro oznamování *a contrario* k pojmu Neoznamující finanční instituce jako „*jakákoli finanční instituce zúčastněné jurisdikce, která není neoznamující*

---

[59] Jednotlivé pojmy jsou dále definovány v bodech 4 až 8 Oddílu VIII Pododdílu A Společného standardu pro oznamování. Z důvodu zaměření práce na specifika právního řádu České republiky se stanovení jednotlivých subjektů vymezených pod pojmem Finanční instituce věnuji v Kapitole 3.

[60] K pojmu Entita vizte dále.

[61] *OECD.org: The CRS Implementation Handbook* [online]. OECD [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>.

finanční institucí."[62] Finanční instituce tedy musí kumulativně splnit dvě podmínky, aby mohla být považována za Oznamující finanční instituci:

1. musí se jednat o Finanční instituci zúčastněné jurisdikce a
2. nesmí jít o Neoznamující finanční instituci.

Finanční institucí zúčastněné jurisdikce je podle Oddílu VIII Pododdílu A bodu 2 Společného standardu pro oznamování *„(i) jakákoli finanční instituce, která je rezidentem v zúčastněné jurisdikci, kromě jakékoli pobočky této finanční instituce, jež se nachází mimo tuto zúčastněnou jurisdikci, a (ii) jakákoli pobočka finanční instituce, která není rezidentem v zúčastněné jurisdikci, pokud se tato pobočka nachází v této zúčastněné jurisdikci."*[63]

Tato definice obsahuje dílčí pojmy *Zúčastněná jurisdikce*, *Pobočka* a *Rezidenství Finanční instituce*, které je zapotřebí dále vymezit.

Pojem **Zúčastněná jurisdikce** je poněkud nesystematicky vymezen až v Oddílu VIII Pododdílu D bodu 5 jako jurisdikce, s níž platí dohoda o automatické výměně informací podle Oddílu I Společného standardu pro oznamování a která je uvedena na zveřejněném seznamu. Pojem Zúčastněná jurisdikce je tak možné vyložit v souladu s čl. 1 odst. 1 písm. a) Mnohostranné dohody příslušných orgánů, který vymezuje termín Jurisdikce jako zemi nebo území, na kterých je v platnosti Štrasburská úmluva[64] pro účely automatické výměny informací mezi jurisdikcemi, které jsou smluvními stranami Štrasburské úmluvy a Mnohostranné dohody příslušných orgánů. Pojem Zúčastněná jurisdikce je důležitý pro stanovení územní působnosti Společného standardu pro oznamování, protože všechny Finanční instituce, které jsou Finanční institucí zúčastněné jurisdikce a nejsou Neoznamující finanční institucí, jsou povinny

---

[62] *MFCR.cz: Společný standard pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech* [online] 2015 [cit. 2016-06-12]. Dostupný z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/mezinarodni-spoluprace-v-oblasti-dani/aktuality/2015/spolecny-standard-pro-oznamovani-a-nalez-20768>.

[63] Tamtéž.

[64] To odpovídá i výše zmíněné návaznosti Mnohostranné dohody příslušných orgánů na čl. 6 Štrasburské úmluvy.

automaticky oznamovat údaje o Oznamovaných účtech. Z definice Finanční instituce zúčastněné jurisdikce pak vyplývá, že za tímto účelem je nutné stanovit rezidentství Finanční instituce.

Rezidentem Zúčastněné jurisdikce ve smyslu Společného standardu pro oznamování je Finanční instituce, na které může Zúčastněná jurisdikce vynutit oznamování. Pokud je Finanční instituce pro daňové účely v Zúčastněné jurisdikci rezidentem, pak podléhá její jurisdikci (Zúčastněná jurisdikce může vynutit oznamování) a je tedy Finanční institucí zúčastněné jurisdikce. V případě kdy Finanční instituce, která není svěřenským fondem, není pro daňové účely rezidentem jurisdikce, platí vyvratitelná domněnka, že podléhá jurisdikci Zúčastněné jurisdikce, pokud a) je založena podle právních předpisů Zúčastněné jurisdikce, b) má vedení (včetně skutečného vedení) v Zúčastněné jurisdikci nebo c) podléhá finančnímu dohledu v Zúčastněné jurisdikci. Jestliže Finanční instituce je rezidentem ve více Zúčastněných jurisdikcích, je povinna automaticky oznamovat informace Zúčastněné jurisdikci, ve které konkrétní Finanční účet vede. Společný standard pro oznamování tak umožňuje, aby jedna Finanční instituce spadala pod režim více jurisdikcí.

Pobočkou se podle Komentáře ke Společnému standardu pro oznamování rozumí *„útvar, podnik nebo kancelář Finanční instituce, se kterými se nakládá jako s pobočkou v rámci regulatorního režimu jurisdikce nebo které jsou jinak upraveny podle zákonů jurisdikce jako oddělené od jiných kanceláří, útvarů nebo poboček Finanční instituce. Pobočka zahrnuje útvar, podnik nebo kancelář Finanční instituce nacházející se v jurisdikci, ve které je Finanční instituce rezidentem, a útvar, podnik nebo kancelář Finanční instituce umístěné v jurisdikci, ve které je Finanční instituce založena nebo zřízena. Se všemi útvary, podniky nebo kancelářemi Oznamující finanční instituce v jediné jurisdikci se nakládá jako s jedinou pobočkou.“*[65]

---

[65] *MFCR.cz: Komentář ke společný standardu pro oznamování*. s. 43 [online] 2015 [cit. 2016-06-12]. Dostupný z: < www.mfcr.cz/assets/cs/media/Dane_Spoluprace_2015-05-28_Komentar-k-CRS.pdf>.

Neoznamující finanční instituce je vymezena taxativně v Oddílu VIII Pododdílu B Společného standardu pro oznamování jako:

1. *vládní entita*, *mezinárodní organizace* nebo *centrální banka*, a to s určitými výjimkami;
2. *důchodový fond se širokou účastí*, *důchodový fond s úzkou účastí*, *penzijní fond vládní entity, mezinárodní organizace nebo centrální banky*, nebo *kvalifikovaný vydavatel kreditních karet*;
3. jakákoli jiná entita, u níž je nízké riziko, že bude použita k daňovému úniku, má podobné znaky jako jakákoli z předchozích entit (i) a (ii) a zároveň je za Neoznamující finanční instituci označena vnitrostátním právem, pokud tím však není mařen účel Společného standardu pro oznamování;
4. *vyňatý nástroj kolektivního investování*; nebo
5. svěřenský fond v rozsahu, v jakém je svěřenský správce svěřenského fondu Oznamující finanční institucí a oznamuje všechny informace požadované v souladu se Společným standardem pro oznamování.[66]

Pojmy vyznačené v předchozím odstavci kurzívou jsou definovány v Oddílu VIII Pododdílu B bodech 2 až 9 Společného standardu pro oznamování.

Z výše uvedeného lze tedy dovodit, že každá Finanční instituce, která není uvedena v taxativním výčtu jako Neoznamující finanční instituce, je Oznamující finanční institucí a je tedy povinna v souladu s ustanovením Oddílu 1 Pododdílu A Společného standardu pro oznamování automaticky oznamovat informace týkající se každého Oznamovaného účtu, který Oznamující finanční instituce vede.

Vymezení Neoznamující finanční instituce s sebou nese jednu ze sporných otázek systému GATCA. Vzhledem k tomu, že Společný standard pro oznamování

---

[66] *MFCR.cz: Společný standard pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech* s. 14 [online] 2015 [cit. 2016-06-12]. Dostupný z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/mezinarodni-spoluprace-v-oblasti-dani/aktuality/2015/spolecny-standard-pro-oznamovani-a-nalez-20768>.

z Oznamujících finančních institucí vcelku pochopitelně vyčleňuje mimo jiné vládní entity, vyvstává otázka, co se stane v případě, že se ve státě změní režim z demokratického na totalitní (případně režim zůstane totalitním) a zatímco stát bude mít informace o peněžních prostředcích svých daňových rezidentů v zahraničí, tak občané totalitního státu často nebudou mít žádné informace o peněžních prostředcích držených vládními entitami a jinými Neoznamujícími finančními institucemi v zahraničí.[67] Nicméně z hlediska právního řádu České republiky a vzhledem k současné politické situaci hodnotím tuto úpravu pozitivně, protože Česká republika má jako demokratický právní stát vytvořeny jiné formy kontroly veřejných financí, čímž je snížena administrativní náročnost, která v důsledku uvedeného ve fungujícím demokratickém zřízení ztrácí opodstatnění.

Z výše uvedeného vyplývá algoritmus nezbytný pro stanovení, zda je Entita Oznamující finanční institucí, nebo nikoli:

1. Jedná se o Entitu ve smyslu Oddílu VIII pododdílu E bodu 8 Společného standardu pro oznamování?
2. Pokud ano, jedná se o Entitu Zúčastněné jurisdikce?
3. Pokud ano, je tato Entita Finanční institucí?
4. Je tato Finanční instituce Neoznamující finanční institucí? Pokud ne, pak se jedná o Oznamující finanční instituci.

2.3.2 Finanční účet, Vyňatý účet a Oznamovaný účet

Pro vymezení účtů, jejichž údaje je Oznamující finanční instituce povinna automaticky předávat podle Společného standardu pro oznamování je zapotřebí vymezit pojmy *Finanční účet*, *Vyňatý účet* a *Oznamovaný účet*.

Finančním účtem se rozumí účet vedený Finanční institucí a zahrnuje *depozitní účet*, *schovatelský účet*, v případě investiční entity jakoukoli *majetkovou* nebo *dluhovou*

---

[67] MITCHEL, Daniel. An OECD Proposal to Eliminate Tax Competition Would Mean Higher Taxes and Less Privacy [online]. *Heritage*.org, 2000 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.heritage.org/research/reports/2000/09/oecd-proposal-to-eliminate-tax-competition>.

účast v této Finanční instituci[68] a v případě jiné než investiční entity jakoukoli majetkovou nebo dluhovou účast v této Finanční instituci, pokud byla tato účast vytvořena s cílem vyhnout se oznamování podle Společného standardu pro oznamování. Finančním účtem se rozumí také jakékoli *pojistné smlouvy s kapitálovou hodnotou* a jakékoli *smlouvy o pojištění důchodu,* které jsou uzavřené nebo vedené Finanční institucí.[69]

Pojmy vyznačené v předchozím odstavci kurzívou jsou definovány v Oddílu VIII Pododdílu C bodech 2 až 8 Společného standardu pro oznamování.

Pojem Finanční účet nezahrnuje **Vyňaté účty**, které jsou dále specifikovány v Oddílu VIII Pododdílu C bodu 17 Společného standardu pro oznamování. Jedná se zejména o důchodové a penzijní účty, specifické investiční a spořící účty, některé smlouvy o životním pojištění, účty držené výhradně v pozůstalosti, účty zřízené v souvislosti s určitými právními skutečnostmi (např. se soudním rozsudkem), některé depozitní účty a jakýkoli jiný účet, u kterého je nízké riziko, že bude použit k daňovému úniku s tím, že má velmi podobné znaky, jaké mají ostatní skupiny Vyňatých účtů a je vnitrostátním právem definován jako Vyňatý účet, přičemž tím nesmí být zmařen účel Společného standardu pro oznamování (dále jen „Vyňaté účty s nízkým rizikem“).

Z pojetí Vyňatých účtů vyplývá, že se jedná o účty, u kterých existuje nízké riziko toho, že by mohly být spojeny s daňovým únikem, přičemž předávání informací o těchto Vyňatých účtech by znamenalo zbytečné administrativní náklady a pro správce daně by se nejednalo o informace, které by měly význam pro správu daní. Jejich vyčlenění z množiny Finančních účtů, resp. Oznamovaných účtů proto hodnotím pozitivně.

---

[68] Výjimky stanoveny v Oddíle VIII pododdíle C bodu 1 písm. a) Společného standardu pro oznamování.

[69] S výjimkami stanovenými v Oddíle VIII pododdíle C bodu 1 písm. c) Společného standardu pro oznamování. Příklady Finančních institucí, které mohou vést jednotlivé Finanční účty je možné nalézt In: *OECD.org: The CRS Implementation Handbook* [online]. OECD [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>.

Oznamovaným účtem se ve smyslu Oddílu VIII Pododdílu D bodu 1 rozumí *„účet držený jednou nebo více oznamovanými osobami nebo pasivní NFE*[70] *s jednou nebo několika ovládajícími osobami, která nebo které jsou oznamovanou osobou nebo oznamovanými osobami za předpokladu, že byl jako takový identifikován po použití postupů náležité péče* [...]*“*[71] podle Oddílu II až VII Společného standardu pro oznamování. Ačkoli v definici neoficiálního překladu Společného standardu pro oznamování publikovaného Ministerstvem financí je uveden pouze výraz *účet*, je zapotřebí dovodit, že se má na mysli Finanční účet.

Pro určení, zda je Finanční účet Oznamovaným účtem je tedy zapotřebí zjistit, zda se jedná o Finanční účet držený *Oznamovanými osobami* nebo *pasivní NFE*, nad kterou vykonávají kontrolu *Ovládající osoby*.

Oznamovaná osoba je podle Oddílu VIII Pododdílu D bodu 2 Společného standardu pro oznamování vymezena taxativně jako osoba oznamované jurisdikce, která **není** „*i) obchodní společností, jejíž akcie jsou pravidelně obchodovány na jednom nebo několika zavedených trzích s cennými papíry; ii) obchodní společností, která je propojenou entitou*[72] *obchodní společnosti podle bodu i); iii) vládní entitou; iv) mezinárodní organizací; v) centrální bankou; nebo vi) finanční institucí.“*[73]

Vyčlenění obchodních společností i) a ii) je pochopitelné, protože by se zde v obecné rovině prolínaly dvě úpravy v rámci finančního práva, a to právní úprava dohledu nad kapitálovým trhem jako součást finančního práva nefiskálního a právní

---

[70] Pojmu *pasivní NFE* se v práci věnuji níže.

[71] *MFCR.cz: Společný standard pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech* [online] 2015 [cit. 2016-06-12]. Dostupný z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/mezinarodni-spoluprace-v-oblasti-dani/aktuality/2015/spolecny-standard-pro-oznamovani-a-nalez-20768>.

[72] K pojmu Propojená entita podle Oddílu VIII Pododdílu E bodu 4 Společného standardu pro oznamování vizte dále.

[73] *MFCR.cz: Společný standard pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech* [online] 2015 [cit. 2016-06-12]. Dostupný z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/mezinarodni-spoluprace-v-oblasti-dani/aktuality/2015/spolecny-standard-pro-oznamovani-a-nalez-20768>.

úprava správy daní jako součást finančního práva fiskálního. Díky dohledu nad kapitálovým trhem jsou navíc osoby, které jsou společníky těchto obchodních společností, příslušným orgánům známy. Navzdory uvedenému se domnívám, že přestože je právní regulace kapitálových trhů na území Evropské unie velmi propracovaná a těmto obchodním společnostem je uloženo mnoho povinností, jejichž úkolem je zajišťovat transparentnost společností, existují z minulosti příklady, které poukazují na skutečnost, že právě zmíněné obchodní společnosti velmi často využívají daňových rájů, a to nikoli pouze za účelem daňových úniků, ale též za účelem skrytí skutečného rizika před dozorovými orgány. V rámci úvah *de lege ferenda* se proto domnívám, že namísto oddělování správy daní od dohledu nad kapitálovým trhem, by nepochybně bylo výhodné využívat informací získaných v rámci mezinárodní spolupráce při správě daní též pro účely dohledu nad kapitálovým trhem. Důvodem je obtížná dosažitelnost daňových rájů pro orgány dozoru nad kapitálovým trhem, přičemž jak bylo výše zmíněno, v minulosti se daňové ráje projevily jako značně destabilizující aspekt pro kapitálový trh, a to především proto, že dohledové instituce neměly dostatek informací o obchodních společnostech, jejichž cenné papíry jsou obchodovány na kapitálovém trhu, pokud se jedná o aktivity těchto společností v daňových rájích (případně je měly, ale nevěnovaly jim pozornost). Obdobné platí také pro vyčlenění Finančních institucí z pojmu Oznamovaná osoba.[74]

Osobou oznamované jurisdikce je *„fyzická osoba nebo entita, která je rezidentem oznamované jurisdikce*[75] *podle daňové legislativy této jurisdikce, nebo majetek pozůstalého, jenž byl rezidentem oznamované jurisdikce. Pro tyto účely se s entitou, jako je osobní společnost (partnership), partnership s ručením omezeným nebo jiné právní uspořádání, která nemá rezidenci pro daňové účely, nakládáno jako s rezidentem jurisdikce, v níž sídlí výkonné vedení této entity.“*[76]

---

[74] FATCA and the Common Reporting Standard [online]. Journal of International Taxation. 2016, s. 43-51. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

[75] Ve smyslu ustanovení Oddílu VIII Pododdílu D bodu 3 Společného standardu pro oznamování.

[76] *MFCR.cz: Společný standard pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech* [online] 2015 [cit. 2016-06-12]. Dostupný z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/mezinarodni-spoluprace-v-oblasti-dani/aktuality/2015/spolecny-standard-pro-oznamovani-

Termín **NFE** označuje jakoukoli entitu, která není Finanční institucí. NFE se dělí na pasivní NFE a aktivní NFE. **Pasivní NFE** je vymezena alternativně, a to jednak (i) *a contrario* k pojmu aktivní NFE nebo také jako (ii) investiční entita, která není Finanční institucí Zúčastněné jurisdikce a *„jejíž hrubý příjem pochází primárně z investic, reinvestic nebo obchodování s finančním majetkem, pokud je entita řízena jinou entitou, jež je depozitní institucí, schovatelskou institucí, specifikovanou pojišťovnou nebo investiční entitou podle* [Oddílu VIII, pozn. autora] *pododdílu A bodu 6 písm. a)* [Společného standardu pro oznamování, pozn. autora]. *“*[77] **Aktivní NFE** vymezuje poměrně rozsáhle Oddíl VIII Pododdíl D bod 9 Společného standardu pro oznamování. Jedná se především o ty NFE, u kterých je nízká pravděpodobnost, že by se dopouštěly daňových úniků nebo by jejich prostřednictvím daňové úniky byly páchány.

Z pohledu daňových subjektů a snahy zamezit daňovým únikům je zcela zásadní charakteristika **Ovládající osoby**. Obecně lze Ovládající osoby vymezit jako fyzické osoby, které mají nad Entitou kontrolu. Specificky pro svěřenské fondy (trusty) je Ovládající osoba vymezena jako zakladatel, správce svěřenského fondu (majetku), případně jako osoba vykonávající dohled nad správou fondu, obmyšlený nebo skupina obmyšlených a jiná fyzická osoba, která má nejvyšší faktickou kontrolu nad svěřenským fondem. V případě právního uspořádání odlišného od svěřenského fondu se tímto termínem rozumí osoby v postavení rovnocenném nebo obdobném postavení osob ve svěřenském fondu.

Z výše uvedeného vyplývá, že Společný standard pro oznamování vyžaduje v souladu s postupy podle Oddílu II až VII určení, které fyzické osoby jsou Ovládajícími osobami jednotlivých Entit a omezuje tak možnost využití pasivních NFE

---

a-nalez-20768>; *OECD.org: The CRS Implementation Handbook* [online]. OECD [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>; *MFCR.cz: Komentář ke společný standardu pro oznamování.* s. 43 [online] 2015 [cit. 2016-06-12]. Dostupný z: <www.mfcr.cz/assets/cs/media/Dane_Spoluprace_2015-05-28_Komentar-k-CRS.pdf>.

[77] Oddíl VIII Poddodíl A bod 6 písm. b) Společného standardu pro oznamování ve smyslu Oddílu VIII Pododdílu D bodu 8 Společného standardu pro oznamování.

(včetně svěřenských fondů) jako nástrojů, s jejichž pomocí se lze vyhnout povinnosti k automatickému předávání informací o Oznamovaném účtu, kdy tyto informace v souladu s Oddílem I Společného standardu pro oznamování zahrnují i údaje o Ovládajících osobách, které jsou skutečnými majiteli peněžních prostředků na Oznamovaném účtu. Toto pravidlo je označováno jako **look through rule,** protože se Oznamující finanční instituce musí „podívat" skrze Entitu na Ovládající osoby, které je možné označit za tzv. *beneficial owners* ve smyslu doporučení Finančního akčního výboru.[78] Zakotvení tohoto pravidla ve Společném standardu pro oznamování je dle mého soudu zcela klíčové. V kombinaci s povinností automaticky předávat informace o Finančních účtech NFE se jedná o velmi účinný způsob, jak zamezit mnoha daňovým únikům na území států nebo jurisdikcí zapojených do systému GATCA.

Z jednotlivých definicí vyplývá, že pro určení, zda je Finanční účet Oznamovaným účtem, je nezbytné zodpovědět dvě následující otázky:[79]

1. Je držitel Finančního účtu Oznamovanou osobou? Pokud ano, je Finanční účet Oznamovaným účtem ve vztahu k osobě držící nebo osobám držícím Finanční účet a spadá do automatického předávání informací v systému GATCA.; a
2. Je držitel Finančního účtu pasivní NFE jednou nebo více Ovládajícími osobami, které jsou Oznamovanými osobami? Pokud ano, je Finanční účet Oznamovaným účtem ve vztahu k Ovládajícím osobám a spadá do automatického předávání informací v systému GATCA.

Pokud je odpověď na obě otázky negativní, nejedná se o Oznamovaný účet.

---

[78] *OECD.org: The CRS Implementation Handbook.* s. 47 [online]. OECD [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>.; *MFCR.cz: Mezinárodní spolupráce a instituce* [online] 2005 [cit. 2016-06-16]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/ochrana-financnich-zajmu/boj-proti-prani-penez-a-financovani-tero/mezinarodni-spoluprace-a-instituce>.

[79] *OECD.org: The CRS Implementation Handbook.* s. 43 [online]. OECD [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>.

2.3.3 Entita a Propojená entita

Jak vyplývá i z výše uvedeného, pojmy užívané ve Společném standardu pro oznamování se snaží vzít v úvahu, že se jeho ustanovení budou používat v mnoha právních řádech, které mají odlišné pojmosloví a současně mohou patřit do různých právních systémů. Proto je zvolena koncepce Oznamovaných osob a Finančních institucí v podobě fyzických osob či Entit (na rozdíl od v kontinentálním právu obvyklejšímu dělení na fyzické a právnické osoby). Pojem **Entita** v sobě v souladu s Oddílem VIII Pododdílem E bodem 3 Společného standardu pro oznamování zahrnuje jak pojem právnická osoba, tak další způsoby právního uspořádání. Společný standard pro oznamování příkladmo uvádí, že entitou může být obchodní společnost, osobní společnost, svěřenský fond nebo nadace. Z hlediska právního řádu České republiky a jeho soukromého práva tak svěřenský fond nemá právní subjektivitu, ale z pohledu daňového práva se jedná o daňového poplatníka a je tedy třeba zjistit, zda se přímo svěřenský fond nebo Ovládající osoba svěřenského fondu nedopouští daňového úniku. S pojmem Entita souvisí také pojem **Propojená entita**, který označuje entitu, která je propojená s jinou entitou, pokud je jedna z těchto entit ovládána druhou entitou nebo jsou ovládány společně. Za ovládání se považuje přímé nebo nepřímé vlastnictví více než 50 % hlasů nebo podílu na entitě.[80]

2.3.4 Postup pro posouzení jednotlivých subjektů

Obecný algoritmus, který lze z výše uvedených definic vyvodit, použitelný pro posouzení, zda je určitá Entita povinna automaticky předávat informace v souladu se Společným standardem pro oznamování, je tedy následující:

1. Jedná se Finanční instituci?
2. Pokud ano, jde o Oznamující finanční instituci?
3. Pokud ano, vede Finanční účet, nebo účty?

---

[80] *OECD.org: The CRS Implementation Handbook.* [online]. OECD [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>.

4. Pokud ano, jedná se při uplatnění postupů v Oddílech II až VII Společného standardu pro oznamování o Oznamovaný účet, nebo účty?
5. Pokud ano, pak se jedná o Finanční instituci, která je povinna na Oznamované účty uplatnit postupy stanovené v Oddílech I až VII Společného standardu pro oznamování.

2.4 Rozsah vyměňovaných informací a postupy náležité péče

V souladu s Oddílem I Pododdílem A Společného standardu pro oznamování jsou Oznamující finanční instituce povinny oznamovat obecně o všech Oznamovaných účtech následující informace:

1. jméno, adresu, jurisdikci nebo jurisdikce rezidence, dále daňové identifikační číslo (DIČ), datum a místo narození (pro fyzické osoby) každé oznamované osoby, která je majitelem takového účtu,
2. číslo oznamovaného účtu,
3. název a identifikační číslo Oznamující finanční instituce, pokud existuje,
4. zůstatek na účtu nebo hodnotu účtu ke konci příslušného kalendářního roku, ke konci jiného oznamovaného období nebo informaci o zrušení účtu, pokud byl účet zrušen.[81]

Z hlediska možnosti vyhnout se důsledkům automatické výměny informací v systému GATCA je podle mne poslední bod problematický, jelikož daňové subjekty se mohou snažit na konci oznamovaného období vybrat peněžní prostředky nebo je převést na jiný účet, který není Oznamovaným účtem. To může způsobit zkreslení údajů, které správce daně díky systému GATCA získá. Pravděpodobným důsledkem vytvoření systému GATCA tak může být přelití peněžních prostředků z Finančních účtů na hotovostní oběživo. Nicméně např. z pohledu právního řádu České republiky se pro případy dispozice s těmito peněžními prostředky uplatní právní úprava zákona č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, takže se dispozice s těmito

[81] Společný standard pro oznamování obsahuje v Oddílu I Pododdílech C až F výjimky z této povinnosti.

peněžními prostředky fakticky ztíží. Jako výhodná se jeví možnost zakotvení povinnosti oznamovat nikoli pouze zůstatek nebo hodnotu účtu ke konci oznamovaného období, nýbrž průměrný zůstatek nebo průměrnou hodnotu účtu v průběhu oznamovaného období, a to v rámci vnitrostátního práva.

Společný standard pro oznamování obsahuje poměrně detailní pravidla pro postupy náležité péče, jejichž prostřednictvím musí Finanční instituce určit, zda je Finanční účet, který vedou, držen Oznamovanou osobu a z toho důvodu je Oznamovaným účtem. Podstatou těchto pravidel je snaha standardizovat uvedené postupy ve všech Zúčastněných jurisdikcích, tak aby byly informace předávané v rámci systému GATCA dostatečně kvalitní a především reliabilní.

Oddíl II Společného standardu pro oznamování upravuje obecné podmínky pro dodržení náležité péče. Oznamované informace se předávají každoročně v kalendářním roce, který následuje po roce, za který se informace oznamují s tím, že hodnota na účtu se stanoví k poslednímu dni daného kalendářního roku podle Oddílu II Pododdílu A a B Společného standardu pro oznamování. Oddíl II Pododdíl D stanoví, že jednotlivé státy mohou Oznamujícím finančním institucím dovolit, aby ke splnění oznamovací povinnosti a povinnosti náležité péče využívaly poskytovatele služeb, avšak bez možnosti zprostit se tímto způsobem odpovědnosti za plnění uvedených povinností.

Na Oddíl II Společného standardu pro oznamování navazují konkrétní postupy, které je možné rozčlenit do čtyř kategorií podle jednotlivých případů Finančních účtů:

1. Dříve existující účty fyzických osob (Oddíl III);
2. Nové účty fyzických osob (Oddíl IV);
3. Dříve existující účty entit (Oddíl V);
4. Nové účty entit (Oddíl VI).

3 Systém GATCA a zákon o mezinárodní spolupráci při správě daní

Společný standard pro oznamování, požadavky směrnice DAC II a požadavky systému FATCA jsou v právním řádu České republiky zakotveny v zákoně o mezinárodní spolupráci při správě daní ode dne 6. dubna 2016, kdy nabyla účinnosti již zmiňovaná novela zákona č. 164/2013 Sb., o mezinárodní spolupráci při správě daní a o změně dalších souvisejících zákonů, která sjednotila právní úpravu automatické výměny informací při správě daní do jediného zákona a zrušila zák. č. 330/2014 Sb., o výměně informací o finančních účtech se Spojenými státy americkými pro účely správy daní, kterým byla do právního řádu České republiky provedena Dohoda FATCA. Jak plyne z názvu zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní, předmětem jeho úpravy jsou kromě automatické výměny informací při správě daní také další formy spolupráce při správě daní, které jsou zakotveny v mezinárodním právu veřejném a v evropském právu.

Z hlediska právního řádu České republiky spadá zákon o mezinárodní spolupráci při správě daní do daňového práva procesního, jelikož je tento zákon podle ustanovení § 3 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní ve vztahu speciality k zákonu č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „daňový řád“), který se subsidiárně použije na provádění mezinárodní spolupráce při správě daní ve smyslu ustanovení § 1 odst. 2 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní.

3.1 Systematika zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní

Systematicky je zákon rozdělen na tři části. Automatické výměny informací v rámci systému GATCA se týká Část první nazvaná Mezinárodní spolupráce při správě daní, která je rozdělena do šesti hlav. Z nich se výměně informací konkrétně věnuje Hlava III – Výměna informací v Oddíle 2 – Automatická výměna informací oznamovaných finančními institucemi a Oddíle 3 – Společná ustanovení pro automatickou výměnu informací, nicméně na automatickou výměnu informací v systému GATCA se vztahují i další ustanovení tohoto zákona a jeho obě přílohy.

Příloha č. 1 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní obsahuje některé definice uvedené v Oddílu VIII Společného standardu pro oznamování a Příloha č. 2 obsahuje upravenou verzi Oddílu I až VII Společného standardu pro oznamování. Ustanovení § 13b odst. 1 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní pak příloze č. 1 přisuzuje zásadní postavení při výkladu jednotlivých pojmů při automatické výměně informací. Tato právní úprava podle mého názoru usnadňuje výklad jednotlivých pojmů adresáty právních norem a částečně řeší situaci způsobenou tím, že systém GATCA je zakotven v několika pramenech práva, které mají různé postavení. Přestože se právní úprava automatické výměny informací v systému GATCA mezi Českou republikou a jinými státy bude lišit, podle toho s jakým státem bude automatická výměna informací probíhat, je možné v souladu s ustanovením § 13b odst. 1 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní vymezit tři případy, kdy bude docházet k automatické výměně informací, a to mezi Českou republikou a:

1. jiným členským státem Evropské unie;
2. smluvním státem Štrasburské úmluvy, pokud mezi Českou republikou a takovým smluvním státem není použitelná dvoustranná mezinárodní smlouva upravující automatickou výměnu informací oznamovaných finančními institucemi ve smyslu Přílohy č. 1 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní; nebo
3. smluvním státem mezinárodní smlouvy, která není Štrasburskou úmluvou.

Vztah mezi těmito alternativami je subsidiární. Podle toho, do jaké kategorie konkrétní případ automatické výměny informací v systému GATCA spadá, se použije adekvátní výklad pojmů v souladu s pravidly uvedenými v ustanovení § 13b odst. 1 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní.

Oddíl IX Společného standardu pro oznamování je zohledněn ve vnitrostátní právní úpravě jako celku.

3.2 Automatická výměna informací při správě daní v systému GATCA podle zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní

Význam zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní z pohledu systému GATCA je především v upřesnění některých pojmů, které jsou v Mezinárodní dohodě

příslušných orgánů a Společném standardu pro oznamování vymezeny poměrně obecně. Na úvod lze říci, že český zákonodárce zvolil možnost sjednocení vnitrostátní právní úpravy systému FATCA a GATCA do jednoho zákona, což lze hodnotit jako pozitivní, jelikož se tím právní úprava unifikuje a z pohledu adresátů právních současně zjednodušuje. Dalším kladným aspektem výše uvedené novely je skutečnost, že Společný standard pro oznamování byl do právního řádu České republiky zakotven v relativně nezměněné podobě. Automatická výměna informací tak podle zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní reflektuje současný přístup k této výměně. Naopak nevýhodná je uvedená varianta v tom směru, že případná aktualizace Společného standardu pro oznamování nezbytně povede k aktualizaci zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní.

Zákon o mezinárodní spolupráci při správě daní respektuje dva výše uvedené případy automatické výměny informací při správě daní v systému GATCA, a to tak, že v ustanovení § 1 odst. 1 písm. a) a b) definuje pojmy *jiný členský stát* pro účely výměny informací s jiným členským státem Evropské unie[82] a *smluvní stát* pro účely výměny informací se státem nebo jurisdikcí, s nimiž byla uzavřena mezinárodní smlouva ve smyslu ustanovení čl. 10 Ústavy České republiky[83] a které nejsou členským státem Evropské unie.

K automatickému poskytování informací v systému GATCA podle ustanovení § 13a zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní bude docházet následujícím způsobem. Ústřední kontaktní orgán, kterým je podle ustanovení § 6 odst. 1 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní Generální finanční ředitelství, pravidelně poskytne kontaktnímu místu jiného státu dotčené informace. Kontaktním místem jiného státu pak je podle ustanovení § 2 odst. 1 a 2 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní orgán příslušný k provedení mezinárodní spolupráce stanovený právním předpisem Evropské unie upravujícím mezinárodní spolupráci při správě daní (např. směrnice

---

[82] Tím se rozumí i státy či jurisdikce, které sice nejsou členskými státy Evropské unie, ale Evropská unie s nimi podepsala tzv. revidované savings dohody s protokoly, které reflektují přijetí Společného standardu pro oznamování na území Evropské unie. Jedná se např. o Lichtenštejnsko a San Marino.

[83] Tedy např. Štrasburská úmluva, smlouvy o zamezení dvojího zdanění apod.

DAC II), či mezinárodní smlouvou (např. Mnohostranné dohody příslušných orgánů). Předávané informace se budou týkat osob, na které se v takovém jiném státě vztahuje daňová povinnost a o nichž jsou informace oznamovány finančními institucemi. Pojem finanční instituce, se kterým zákon o mezinárodní spolupráci při správě daní pracuje, je vymezen shodně s pojmem Finanční instituce podle Společného standardu pro oznamování, takže pro jeho vymezení platí závěry uvedené v Kapitole II této práce.

Na základě ustanovení § 13p odst. 2 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní zveřejnilo Ministerstvo financí **Seznam smluvních států,**[84] za účelem předávání získaných informací kontaktnímu místu členského státu Evropské unie nebo kontaktnímu místo smluvního státu, se kterým je uzavřena smlouva o automatické výměně informací.

3.3 Vymezení základních pojmů v zákoně o mezinárodní spolupráci při správě daní vzhledem ke Společnému standardu pro oznamování

Zákon o mezinárodní spolupráci při správě daní vymezuje základní pojmy *finanční instituce*, *oznamující česká finanční instituce* a *neoznamující česká finanční instituce* v podstatě shodně se Společným standardem pro oznamování, a proto se na ně vztahují závěry uvedené v Kapitole II této práce. K provedení ustanovení o neoznamující české finanční instituci[85] stanovuje Ministerstvo financí na základě ustanovení § 13c odst. 4 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní **Seznam neoznamujících českých finančních institucí**, u nichž je nízké riziko, že jejich prostřednictvím budou zmařeny cíle systému GATCA.[86] Uvedený seznam vydává Ministerstvo financí vyhláškou a oznamuje jej Evropské komisi. Vyhláška však ke dni 20. června 2016 zatím vydána nebyla.

---

[84] Seznam je dostupný zde: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/mezinarodni-spoluprace-v-oblasti-dani/zakon-o-mezinarodni-spolupraci>.

[85] Ustanovení § 13c zákona č. 164/2013 Sb., o mezinárodní spolupráci při správě daní a o změně dalších souvisejících zákonů (dale jen "zákon o mezinárodní spolupráci při správě daní").

[86] Ustanovení § 13c odst. 2 písm. b) zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní.

Obdobně zákonodárce postupoval též při vymezení pojmů *oznamovaný účet*, *ovládající osoba* a *pasivní nefinanční entita* (pasivní NFE). Jejich vymezení v zákoně o mezinárodní spolupráci při správě daní je tudíž také shodné s vymezením ve Společném standardu pro oznamování. Při vymezení ovládající osoby právnické osoby zákonodárce odkazuje na vymezení *skutečného majitele* podle ustanovení § 4 odst. 4 zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu. Uvedené je v souladu s požadavkem Společného standardu pro oznamování, jelikož tato definice zohledňuje doporučení Finančního akčního výboru.[87]

Za účelem vymezení *vyňatých účtů* podle zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní Ministerstvo financí na základě ustanovení § 13d odst. 5 tohoto zákona dále vyhláškou stanovilo **Seznam vyňatých účtů s nízkým rizikem** ve smyslu ustanovení § 13d odst. 4 téhož zákona. V souladu se směrnicí DAC II je pak tento seznam oznamován Evropské komisi, obdobně jako je tomu u Seznamu neoznamujících českých finančních institucí. V daném případě se jedná o vyhlášku č. 108/2016 Sb., o stanovení vyňatých účtů pro účely automatické výměny informací s jiným státem v rámci mezinárodní spolupráce při správě daní, která v ustanovení § 2 stanoví, že za *vyňatý účet* se považuje (i) důchodové spoření účastníka podle zákona upravujícího důchodové spoření, dále (ii) penzijní připojištění se státním příspěvkem účastníka podle zákona upravujícího penzijní připojištění se státním příspěvkem a (iii) doplňkové penzijní spoření účastníka podle zákona upravujícího doplňkové penzijní spoření. Celková výše příspěvků za kalendářní rok však nesmí přesáhnout částku odpovídající 50 000 USD. Takové vymezení pojmu *vyňatý účet s nízkým rizikem* lze hodnotit jako vhodné, protože je dostatečně úzké a peněžní prostředky na takovém účtu není možné po dobu, kdy splňují výše uvedená kritéria využít k daňovému úniku. Současně je uvedené vymezení v souladu s požadavky Společného standardu pro oznamování.

---

[87] *OECD.org: The CRS Implementation Handbook*. s. 47 [online]. OECD [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>; *MFCR.cz: Mezinárodní spolupráce a instituce* [online] 2005 [cit. 2016-06-16]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/ochrana-financnich-zajmu/boj-proti-prani-penez-a-financovani-tero/mezinarodni-spoluprace-a-instituce>.

V definici *oznamované osoby* podle ustanovení § 13e zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní došlo ke zpřesnění terminologie s ohledem na soukromoprávní úpravu obchodních korporací tak, že pojem obchodní společnost, jejíž akcie jsou pravidelně obchodovány na finančních trzích, byl změněn na akciovou společnost, jejíž akcie jsou pravidelně obchodovány na regulovaném trhu s cennými papíry.[88] Podobně došlo k terminologické úpravě v ustanovení § 13e odst. 1 písm. b) zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní, v němž byl pojem obchodní společnost nahrazen pojmem obchodní korporace, kdy tato obchodní korporace je propojenou entitou akciové společnosti podle § 13e odst. 1 písm. a) zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní.

3.4 Obecně k právní úpravě postupů náležité péče podle Společného standardu pro oznamování v zákoně o mezinárodní spolupráci při správě daní

Zákon o mezinárodní spolupráci při správě daní přiznává pro účely tohoto zákona *oznamující české finanční instituci* postavení daňového subjektu ve smyslu daňového řádu.

Automatická výměna informací je pak z pohledu *oznamující české finanční instituce* rozčleněna do tří fází:

1. Fáze prověřování, ve které *oznamující česká finanční instituce* prověřuje, zda v daném kalendářním roce vede *oznamovaný účet*;
2. Fáze zjišťování, ve které *oznamující česká finanční instituce* zjišťuje údaje o *oznamovaném účtu* specifikované v ustanovení § 13h odst. 4 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní; a
3. Fáze oznámení, v níž *oznamující česká finanční instituce* vedoucí v kalendářním roce *oznamovaný účet*, podá Specializovanému finančnímu

[88] Z této definice není zcela jasné, zda se jedná obecně o všechny finanční trhy, na které se vztahuje právní úprava, a jsou tedy regulovány, nebo zda se jedná o *regulovaný trh* ve smyslu právní úpravy Evropské unie a její vnitrostátní transpozice.

úřadu[89] datovou zprávou[90] oznámení, a to ve lhůtě do 30. června kalendářního roku následujícího po kalendářním roce, za který je oznámení podáváno.[91] V oznámení uvede informace vymezené v ustanovení § 13k odst. 1 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní nebo Specializovanému finančnímu úřadu oznámí, že žádný *oznamovaný účet* nevede.

Z ustanovení § 13k odst. 1 písm. e) zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní vyplývá, že se český zákonodárce nepřiklonil k možnosti oznamovat průměrnou hodnotu nebo průměrný zůstatek na *oznamovaném účtu*, přičemž tato varianta by pro ostatní zúčastněné jurisdikce byla nepochybně výhodnější.[92]

Specializovaný finanční úřad následně předá informace získané na základě podaných oznámení Generálnímu finančnímu ředitelství,[93] které informace dále předá kontaktnímu místu jiného státu, jenž se účastní systému GATCA, a to do 30. září kalendářního roku následujícího po kalendářním roce, za který byly informace oznámeny.[94]

---

[89] Ustanovení § 13k odst. 1 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní v souladu s ustanovením § 8 odst. 1 a 2 téhož zákona.

[90] Ustanovení § 13m odst. 1 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní.

[91] Ustanovení § 13l zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní.

[92] K tomu více v Kapitole II.

[93] Ustanovení § 13o zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní.

[94] Ustanovení § 13p odst. 1 zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní.

4 Další vývoj automatické výměny informací při správě daní

4.1 Vztah systémů FATCA a GATCA a postavení Spojených států amerických v těchto systémech

Jak bylo naznačeno v Kapitole I této práce, existence dvou samostatných systémů automatické výměny informací při správě daní je poměrně nevýhodná a ze systému FATCA vytváří významnou slabinu systému GATCA, a to v důsledku odlišně stanovené povinnosti oznamovat tzv. *beneficial owners* (ovládající osoby) u pasivních NFE. Spojené státy americké navíc do března 2016 nevyjádřily úmysl připojit se k systému GATCA a ani na vnitrostátní úrovni doposud nepřijaly potřebné legislativní změny, ačkoli již v roce 2014 představily návrh právní úpravy, která by výměnu informací při správě daní s ostatními zeměmi umožňovala.[95] Soudě podle současného složení Kongresu Spojených států amerických, ve kterém mají převahu republikáni, je nepravděpodobné, že by v nejbližší době byla vyvíjena snaha více regulovat bankovní sektor Spojených států amerických. Ten by navíc v důsledku účasti Spojených států amerických v systému GATCA ztratil určitou kompetitivní výhodu, kterou získá tím, že daňoví rezidenti jiných států budou moci využít možnosti legálním způsobem se vyhnout předávání informací o jejich účtech správcům daně do zemí, ve kterých jsou daňovými rezidenty. To může vést k tomu, že se v budoucnu ze Spojených států amerických stane největší daňový ráj.

Domnívám se, že nejlepším řešením této situace je připojení Spojených států amerických k systému GATCA či aktualizace právní úpravy systému FATCA na mezinárodní i vnitrostátní úrovni tak, aby neobsahovala výše zmíněnou mezeru a současně rozšířila rozsah informací poskytovaných americkými finančními institucemi správcům daně ostatních států. Osobně se kloním k prvnímu uvedenému řešení, tedy k připojení Spojených států amerických do systému GATCA, s tím že by

---

[95] FATCA and the Common Reporting Standard [online]. Journal of International Taxation. 2016, s. 43-51. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

byl systém FATCA časem zrušen a Spojené státy americké by si mezinárodní smlouvy zakládající automatickou výměnu informací v systému GATCA přizpůsobily potřebám IRS.[96]

4.2 Aktualizace Společného standardu pro oznamování

Společný standard pro oznamování je koncipován jako dynamický dokument a lze tedy očekávat, že bude časem aktualizován, tak aby vyhovoval potřebám států a jurisdikcí, které se systému GATCA účastní. Jako vhodná se jeví úprava centralizovaného místa automatického předávání informací, které by přímo či nepřímo získávalo informace od všech Oznamujících finančních institucí a tyto informace by dále zpracovávalo a zasílalo ve standardizované podobě jednotlivým správcům daně. Současný model velkého množství bilaterálních předávání informací mezi správci daně jednotlivých států a jurisdikcí se totiž jeví jako značně administrativně nákladný, přičemž pro analýzu informací bude zapotřebí využít *data miningu*, což může být problematické nikoli pouze pro rozvíjející se státy a může ze systému GATCA učinit velmi nepraktický nástroj. Praktická využitelnost systému GATCA se ovšem projeví až po prvním předání informací Finančními institucemi zúčastněných jurisdikcí za rok 2016.

Dalším návrhem v rámci úvah *de lege ferenda* je vhodná úprava rozsahu předávaných informací o Oznamovaných účtech pro všechny Zúčastněné jurisdikce tak, aby správce daně měl údaje o hodnotě či zůstatku Oznamovaného účtu za celé oznamovaného období a nedocházelo tak k umělému snižování tohoto údaje daňovými subjekty.

Kritizovaným prvkem Společného standardu pro oznamování je též existence hranice *de minimis* pro dříve existující účty Entit,[97] které tak podle Oddílu V Pododdílu A Společného standardu pro oznamování nepodléhají prověřování, zjišťování ani oznamování. Ačkoli se nejedná o nově otevírané účty Entit, navrhuji toto ustanovení

---

[96] V současnosti nevyřešenou otázkou však zůstává: „Jak k tomu Spojené státy americké přimět?“

[97] SALMAN, Shaheen. Saint-Amans Defends OECD's CRS Despite Loopholes Identified by TJN. *International Tax Review*. 2014, roč. 25, č. 3, s. 6-7. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

upravit tak, že se hranice *de minimis* ještě sníží, jelikož pro entity není problém své peněžní prostředky rozdělit a vyhnout se tak oznamování v rámci systému GATCA. Na druhou stranu je třeba zmínit, že existence hranice *de minimis* má své opodstatnění, jelikož snižuje administrativní zátěž Oznamujících institucí a je tedy z tohoto úhlu pohledu smysluplná. Nicméně se domnívám, že by bylo vhodnější určitou hranici *de minimis* zavést spíše pro existující účty fyzických osob, a to v takové výši, aby případný nezjištěný daňový únik byl natolik nízký, že náklady na jeho odhalení by byly nepoměrně vyšší ve srovnání s příjem veřejného rozpočtu, který by do něj plynul v důsledku odhalení daňového úniku. Naopak je třeba trvat na tom, aby hranice *de minimis* byla pro všechny Zúčastněné jurisdikce srovnatelná a aby v tomto ohledu nedocházelo k nezdravé soutěži mezi jednotlivými jurisdikcemi navzájem, která by byla způsobená rozdílnými vnitrostátními úpravami automatické výměny informací při správě daní v systému GATCA.

Smyslem výše navrhovaných aktualizací není znemožnit všem daňovým subjektům jakékoli vyhnutí se systému GATCA, jelikož to by bylo v konečném důsledku příliš administrativně náročné, nýbrž ztížit takové jednání způsobem, že se většině Oznamovaných osob (Ovládajících osob u pasivních NFE) ekonomicky nevyplatí.

4.3 Budoucnost automatické výměny informací v právu Evropské unie – směrnice DAC III a IV

V listopadu roku 2015 přistoupila Rada (EU) ke zrušení směrnice Savings, která splnila velmi důležitou úlohu v tom, že založila první detailní právní úpravu automatické výměny informací při správě daní, na kterou posléze navázaly systémy FATCA a GATCA. Jednalo se však o právní úpravu překonanou a značně neefektivní, a proto byla zrušena a nahrazena režimem založeným směrnicí DAC II.

Jedním ze základních východisek dalšího rozvoje automatické výměny při správě daní v právu Evropské unie je snaha o další zabránění daňovým únikům a tím posílení příjmové stránky veřejných rozpočtů, které poté může přispět k ekonomickému růstu členských států Evropské unie. Druhým takovým východiskem je snaha o odstranění daňové soutěže mezi členskými státy Evropské unie navzájem, tak aby v jejím důsledku nedocházelo ke snižování příjmů veřejných rozpočtů členských států Evropské unie.

V souvislosti s intenzivní snahou Evropské unie potírat daňové úniky vyplývající z přeshraničních transakcí a využívající tzv. *base erosion* a *profit shifting* (BEPS) a snahou prohlubovat spolupráci členských států při správě daní, byla přijata Směrnice Rady (EU) č. 2015/2376 ze dne 8. prosince 2015, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, pokud jde o povinnou automatickou výměnu informací v oblasti daní (dále jen „směrnice DAC III“), která se zaměřuje na úpravu automatické výměny informací o předběžných daňových rozhodnutích s přeshraničním prvkem a předběžných posouzeních převodních cen. Uvedená směrnice DAC III má transpoziční lhůtu stanovenou do 1. ledna 2017.

Daňových úniků se často dopouští též nadnárodní podniky,[98] a to prostřednictvím využívání technik agresivního daňového plánování, které nemohou být využity podniky malého a středního rozsahu působícími pouze v jednom členském státu Evropské unie. Za účelem odstranění této konkurenční výhody byla přijata Směrnice Rady (EU) č. 2016/881 ze dne 25. května 2016, kterou se mění směrnice 2011/16/EU, pokud jde o povinnou automatickou výměnu informací v oblasti daní (dále jen „směrnice DAC IV“), jejímž smyslem je za pomocí automatické výměny informací zamezit těmto praktikám nadnárodních podniků tím, že se zvýší jejich transparentnost vůči správcům daně jednotlivých členských států Evropské unie.

Snahu dále prohloubit spolupráci v rámci Evropské unie je třeba hodnotit pozitivně, protože může pomoci správcům daně v boji s daňovými úniky v rámci vnitřního vnitřním trhu Evropské unie. Problematickým aspektem této právní úpravy je, že daňové subjekty mohou k daňovým únikům využívat i právních řádů států, které nejsou členskými státy Evropské unie. Z tohoto úhlu pohledu vzniká otázka, zda taková právní úprava nepřinese více nákladů správcům daně, aniž by příjmy veřejných rozpočtů zvýšila výraznějším způsobem. Vedle uvedeného je též vhodné zmínit, že náklady nadnárodních koncernů vyvolané právní úpravou DAC III a IV jsou v podstatě zanedbatelné a tudíž se této právní úpravě mohou vyhnout.

---

[98] Pojem *podnik* je zde užit ve smyslu práva Evropské unie.

Závěr

Cílem diplomové práce bylo systematicky popsat a zhodnotit právní úpravu automatické výměny informací při správě daní mezi státy a jurisdikcemi, které se účastní systému GATCA, se zaměřením na Společný standard pro oznamování, který je zásadním dokumentem tohoto systému, a právní úpravu zvolenou k implementaci Společného standardu pro oznamování do právního řádu České republiky. Vzhledem k šíři této právní úpravy a rozsahu diplomové práce jsem se zaměřil na aspekty, které jsou z hlediska fungování systému GATCA a jeho provedení do právního řádu České republiky zcela klíčové a aktuální. Jako hlavní kritérium pro hodnocení právní úpravy automatické výměny informací při správě daní jsem zvolil efektivnost spočívající ve snížení možností, kterými se lze dopustit daňových úniků, a v minimalizaci administrativních nákladů, které s sebou tato právní úprava nese. Pro konkretizaci cíle práce jsem si v úvodu stanovil dílčí otázky, na které jsem v průběhu práce nacházel odpovědi.

V Kapitole 1 jsem popsal důvody a vývoj právní úpravy automatické výměny informací při správě daní, abych mohl určit, které právní předpisy jsou součástí systému GATCA. Na základě informací uvedených v Kapitole 1 týkajících se důvodů přijetí právní úpravy systému GATCA jsem dospěl k závěru, že právní úprava automatické výměny informací může být společně s dalšími nástroji mezinárodní spolupráce při správě daní velmi efektivní, pokud se jedná o zabránění daňovým únikům. **Z hlediska vývoje právní úpravy se postupně vytvořily dva systémy automatické výměny informací, a to systém FATCA a systém GATCA, které sice obsahují podobnou právní úpravu, avšak systém FATCA (především kvůli jeho jednostranné výhodnosti pro Spojené státy americké) představuje zásadní slabinu systému GATCA a může vést k tomu, že se Spojené státy americké stanou novým daňovým rájem.** Dále jsem pro účely snazšího výkladu některých ustanovení Společného standardu pro oznamování a zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní popsal právní předpisy, kterými je tvořen systém GATCA.

V Kapitole 2 jsem se zaměřil na výklad základních ustanovení Společného standardu pro oznamování a základní popis jednotlivých procesů nezbytných

pro identifikaci Finančních institucí povinných automaticky předávat informace o Oznamovaných účtech správcům daně, kteří je dále předávají správcům daně jiných států. Zde jsem dospěl k závěru, že se tvůrci systému GATCA v mnoha ohledech poučili z nedokonalostí předchozích právních úprav automatické výměny informací při správě daní, což lze spatřovat jak ve snaze vymezit velmi široce osobní a věcnou působnost Společného standardu pro oznamování, tak ve vynětí některých Entit a účtů z oznamování, u kterých je nízká pravděpodobnost, že budou zneužity k daňovým únikům, za účelem snížení administrativních nákladů. Naopak **jako nevýhodné z hlediska předcházení daňovým únikům hodnotím zakotvení hranice *de minimis* pro některé účty Entit a nezakotvení této hranice pro některé účty fyzických osob.** Zcela revoluční a pozitivní je úprava *look through* testu, který od Oznamujících finančních institucích vyžaduje důsledně zjistit, kdo je ovládající osobou pasivních nefinančních entit.

V Kapitole 3 jsem se v návaznosti na předcházející závěry zabýval zákonem o mezinárodní spolupráci při správě daní, resp. jeho částí provádějící požadavky systému GATCA, včetně směrnice DAC II. Úpravu hodnotím pozitivně v tom směru, že v podstatě v nezměněné podobě přejala text Společného standardu pro oznamování a vymezila pravidla pro interpretaci jednotlivých pojmů v závislosti na státu nebo jurisdikci, o jehož daňovém subjektu jsou automaticky předávány informace.[99] Z tohoto důvodu značná část závěrů uvedených pro Společný standard pro oznamování platí též pro zákon o mezinárodní spolupráci při správě daní. Jako ne zcela systematické hodnotím rozhodnutí upravit část definic v samotném textu zákona a další část definic v textu přílohy zákona, což adresátům právních norem ztěžuje pochopení a výklad právní úpravy. **Podle mého názoru se měl zákonodárce též přiklonit k jiné úpravě rozsahu oznamovaných údajů, a to takové, která by zakotvila požadavek předávat informace o průměrné (nebo jiné lépe vypovídající) hodnotě nebo zůstatku na Oznamovaném účtu. Současné znění zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní totiž daňovým subjektům umožňuje**

[99] K tomuto více v kapitole 3.1.

vyhnout se v některých případech tomu, aby o jejich peněžních prostředcích na účtu dostal jejich správce daně relevantní informace.

V Kapitole 4 jsem zhodnotil závěry uvedené v předchozích kapitolách týkající se možných aktualizací Společného standardu pro oznamování a **potřeby sjednotit systémy FATCA a GATCA, a to nejlépe v jeden globální systém automatické výměny informací při správě daní**, kterého se budou účastnit všechny státy a jurisdikce. Dále jsem se v obecné rovině zabýval předpokládaným vývojem právní úpravy automatické výměny informací při správě daní v právu Evropské unie.

V obecné rovině systém GATCA hodnotím velmi pozitivně, a to jak ve snaze zamezit daňovým únikům, tak ve snaze zmírnit administrativní náročnost pro povinné adresáty právních norem. Již výše jsem však uvedl, že tuto snahu se ne ve všech ohledech podařilo úspěšně zakotvit v právní úpravě. **Z hlediska praktické využitelnosti systému GATCA pak hodnotím jako velmi problematické necentralizované pojetí předávání všech informací, které zvýší administrativní zatížení správců daně a zkomplikuje využití získaných informací při daňové kontrole a jiném kontrolním postupu při správě daní.**

Seznam citované a použité literatury a dalších zdrojů

Odborná literatura:

BAKEŠ, Milan; KARFÍKOVÁ, Marie; KOTÁB, Petr; MARKOVÁ, Hana a kol. *Finanční právo. 6. upr. vyd.* Praha: C.H. Beck, 2012. 519 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-440-7.

KNAPP, Viktor. Teorie práva. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 1995. 247 s. Právnické učebnice. ISBN 80-7179-028-1.

TOMÁŠEK, Michal; TÝČ, Vladimír a kol. *Právo Evropské unie*. Praha: Nakladatelství Leges, 2013. 496 s. ISBN 978-80-87576-53-3.

TRACHTMAN, Joel. *The Tools of Argument: How the Best Lawyers Think, Argue, and Win.* South Carolina, 2013. ISBN 1481246380.

WEYR, František; HORÁK, Ondřej (ed.). *Teorie práva*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-000-5.

***Odborné články*:**

BAKER, Philip. Automatic exchange of information – the arrival of a new international norm of taxation. *British Tax Review*. 2013, č. 4, s. 371-373. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

BRODZKA, Alicja. The Future of Automatic Tax Information Exchange in EU Countries. *US-China Law Review*. 2015, roč. 12, č. 4, s. 352-363. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

COTORCEANU, Peter. Hiding in plain sight: how non-US persons can *legally* avoid reporting under both FATCA and GATCA. *Trusts & Trustees*. 2015, roč. 21, č. 10, s. 1050-1063. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

CUNNINGHAM, Ralph. OECD Reveals All about New Global Standard. *International Tax Review*. 2014, roč. 25, č. 7, s. 18-21. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

DALTON, Joe. Automatic Information Exchange – A New Global Standard. *International Tax Review*. 2012, roč. 23, č. 6, s. 29-31. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

HINTZKE, Denise; Andrea, CASTELAO. The Common Reporting Standard: Impact on Financial Services Institutions. *The Tax Adviser*. 2016, roč. 47, č. 3, s. 175. Dostupné z: <http://www.proquest.com>.

KARFÍKOVÁ, Marie; KARFÍK, Zdeněk. Mezinárodní spolupráce při správě daní. In: POLÁČEK, Bohumil (ed.). *Pocta prof. JUDr. Květoslavu Růžičkovi, Csc., k 70. narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 458 stran. ISBN 978-80-7478-976-2.

LEIKVANG, Hedda. Piercing the Veil of Secrecy: Securing Effective Exchange of Information to Remedy the Harmful Effects of Tax Havens. *Vanderbilt Journal of Transnational Law*. 2012, roč. 293, č. 1, s. 293-342. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

MICHAELS, Marnin. The Unintended Consequences of the OECD Common Reporting Standard. *Journal of International Taxation*. 2015. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

RASKOLNIKOVA, Alex. Accepting the Limits of Tax Law and Economics. *Cornell Law Review*. 2013, roč. 98, č. 3, s. 523-590. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

RING, Diane. Democracy, Sovereignty and Tax Competition: The Role of Tax Sovereignty in Shaping Tax Cooperation. *Florida Tax Review*. 2009, roč. 9, č. 5, s. 555 a 557. Dostupné z: <http://heinoline.org>.

RUSSELL, David; Toby, Graham. Editorial. *Trusts & Trustees*. 2016, roč. 22, č. 4, s. 369-373. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

RUSSELL, David; Toby, Graham. The Panama Papers. *Trusts & Trustees*. 2016, roč. 22, č. 5, s. 481-486. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

SADIQ, Kerrie; SAWYER, Adrian. Developing countries and the automatic exchange of information standard – a “one- size- fits- all” solution?. *Australian Tax Forum*. 2016, roč. 31, č. 1, s. 99-130. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

SALMAN, Shaheen. Saint-Amans Defends OECD’s CRS Despite Loopholes Identified by TJN. *International Tax Review*. 2014, roč. 25, č. 3, s. 6-7. Dostupné z: <http://heinonline.org>.

SOLILOVÁ, Veronika. Mezinárodní spolupráce: výměna informací pro daňové účely ve světle nových skutečností – I. část. *Daně a právo v praxi*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, roč. XVII., č. 12, ISSN: 1211-7293. Dostupné také z: <http://www.danarionline.cz/archiv/dokument/doc-d40574v50770-mezinarodni-spoluprace-vymena-informaci-pro-danove-ucely/?search_query=$issue=1I569>.

VENARDOS, Angelo. CRS-Will it really be „Song of FATCA?“. *Trusts & Trustees*. 2016, roč. 22, č. 5, s. 545-552. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

WINKLEMAN, Tyler. Automatic Exchange of Information as a Multilateral Solution to Tax Havens. *Indiana International & Comparative Law Review*. 2012, roč. 22, č. 1, s. 193-218. Dostupné z: <http://heinonline.org>

***Internetové zdroje*:**

Consilium.europa.eu: Combating tax fraud: Adoption of directive on strengthened mutual assistance and the exchange of information [online]. 1998 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/119310.pdf>.

Consilium.europa.eu: Preventing tax evasion and fraud: the scope for automatic exchange of information is extended [online]. 2014 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ecofin/146126.pdf>.

ECCLESTON, R. Revolution or evolution: sovereignty, the Financial crisis and the governance of international taxation [online]. *Journal of Applied Law and Policy*. 2011. ISSN: 1836-6953. Dostupné z: <http://search.informit.com.au/documentSummary;dn=491663508014010;res=IELHSS>.

Ec.europa.eu: Boj proti daňovým podvodům a únikům. Příspěvek Komise k zasedání Evropské rady dne 22. května 2013. [online]. 2013 [cit. 2016-06-15]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/tax_cs.pdf >.

EVROPSKÁ KOMISE. Enhanced administrative cooperation in the field of (direct) taxation [online]. *Taxation and customs union*. 2016 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z: <http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/tax_cooperation/mutual_assistance/direct_tax_directive/index_en.htm>.

EY.com Common Reporting Standards: Implementation Timeline [online]. 2016 [cit. 2016-06-21]. Dostupné z: <http://www.ey.com/GL/en/Industries/Financial-Services/Banking---Capital-Markets/CRS---timeline>.

FATCA and the Common Reporting Standard [online]. *Journal of International Taxation*. 2016, s. 43-51. Dostupné z: <http://www.westlaw.com>.

Financial Times: Panama Papers Leak [online]. 2016 [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: <http://www.ft.com/panama-papers-leak>.

MFCR.cz: Komentář ke společný standardu pro oznamování. s. 43 [online] 2015 [cit. 2016-06-12]. Dostupný z: < www.mfcr.cz/assets/cs/media/Dane_Spoluprace_2015-05-28_Komentar-k-CRS.pdf>.

MFCR.cz: Mezinárodní spolupráce a instituce [online] 2015 [cit. 2016-06-16]. Dostupné z: <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/ochrana-financnich-zajmu/boj-proti-prani-penez-a-financovani-tero/mezinarodni-spoluprace-a-instituce>.

MFCR.cz: Společný standard pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech [online] 2015 [cit. 2016-06-12]. Dostupný z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/mezinarodni-spoluprace-v-oblasti-dani/aktuality/2015/spolecny-standard-pro-oznamovani-a-nalez-20768>.

MURPHY, Richard. *The EU tax gap – new evidence shows there is €1 trillion of lost revenue to target to save our futures from despair* [online]. Tax Research UK, 2012 [cit. 2016-06-26]. Dostupné z: <http://www.taxresearch.org.uk/Blog/2012/02/29/the-eu-tax-gap-new-evidence-shows-there-is-e1-trillion-of-lost-revenue-to-target-to-save-our-futures-from-despair/>.

OECD.org: AEOI: Status of Commitments [online]. OECD, 2016 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/commitment-and-monitoring-process/AEOI-commitments.pdf>.

OECD.org: A Step Change in Tax Transparency: Delivering a standardised, secure and cost effective model of bilateral automatic exchange for the multilateral context [online]. OECD, 2013 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/taxtransparency_G8report.pdf>.

OECD.org: CRS-related FAQs [online]. OECD, 2015 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/tax/automatic-exchange/common-reporting-standard/CRS-related-FAQs.pdf>.

OECD.org: G20 Leaders' Declaration. [online]. 2013 [cit. 2016-06-17]. Dostupné z: <https://www.oecd.org/g20/summits/saint-petersburg/Saint-Petersburg-Declaration.pdf>.

OECD.org: Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue [online]. OECD, 1998 [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/dataoecd/33/0/1904176.pdf>.

OECD.org: The CRS Implementation Handbook [online]. OECD [cit. 2016-06-20]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/ctp/exchange-of-tax-information/implementation-handbook-standard-for-automatic-exchange-of-financial-information-in-tax-matters.pdf>.

PWC.com: The next chapter: Creating an understanding of Special Purpose Vehicles [online]. PWC, 2011 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z: <https://www.pwc.com/gx/en/banking-capital-markets/publications/assets/pdf/next-chapter-creating-understanding-of-spvs.pdf>.

VOTRUBOVÁ, Lucie. Kontroverzní směrnice prolamuje principy bankovního tajemství [online]. *Epravo.cz*. 2004 [cit. 2016-06-10]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/kontroverzni-smernice-prolamuje-principy-bankovniho-tajemstvi-27762.html>.

Právní předpisy:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád.

Zákon č. 164/2013 Sb., o mezinárodní spolupráci při správě daní a o změně dalších souvisejících zákonů, ve znění zákonného opatření Senátu č. 344/2013 Sb. a zákona č. 105/2016 Sb.

Zákon č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti a o změně zákona č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů.

Směrnice Rady 2003/48 ze dne 3. června 2003 o zdanění příjmů z úspor v podobě úrokových plateb, ve znění směrnice Rady 2004/66/ES, rozhodnutí Rady 2004/587/ES, směrnice Rady 2006/98/ES a směrnice Rady 2014/48/EU.

Směrnice Rady 2011/16/EU ze dne 15. února 2011 o správní spolupráci v oblasti daní a o zrušení směrnice 77/779/EHS, ve znění Směrnice Rady 2014/107/EU ze dne 9. prosince 2014.

Sdělení č. 2/2014 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o vzájemné správní pomoci v daňových záležitostech ve znění Protokolu z roku 2010, kterým se mění Úmluva o vzájemné správní pomoci v daňových záležitostech.

Sdělení č. 72/2014 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými o zlepšení dodržování daňových předpisů v mezinárodním měřítku a s ohledem na právní předpisy Spojených států amerických o informacích a jejich oznamování obecně známé jako Foreign Account Tax Compliance Act.

Mnohostranná dohoda příslušných orgánů o automatické výměně informací o finančních účtech. Dostupná z: <http://www.mfcr.cz/cs/legislativa/mezinarodni-spoluprace-v-oblasti-dani/umluva-o-vzajemne-spravni-spolupraci-mca/mnohostranna-dohoda-mcaa-a-spolecny-stan>.

Ostatní zdroje:

Důvodová zpráva k zákonu č. 105/2016 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti mezinárodní spolupráce při správě daní a zrušuje se zákon č. 330/2014 Sb., o výměně informací o finančních účtech se Spojenými státy americkými pro účely správy daní.

Shrnutí v českém jazyce

Název práce: „GATCA“ a její promítnutí do právního řádu České republiky

Práce se zabývá právní úpravou automatické výměny informací při správě daní založené Společným standardem pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech označované jako systém GATCA a jejím provedením do právního řádu České republiky. Cílem této právní úpravy je zajistit vyšší příjmy veřejných rozpočtů a snížit využívání daňových rájů daňovými subjekty pro daňové úniky. V souladu s tímto cílem je v práci zhodnocena právní úprava systému GATCA a její provedení do právního řádu České republiky.

Jedním z hlavních závěrů obsažených v této práci je upozornění na některé aspekty systému GATCA, které mohou daňovým subjektům umožnit vyhnout se povinnostem, které jim jsou v rámci systému GATCA ukládány, a dále návrh řešení těchto problematických aspektů. Za slabé místo systému GATCA lze označit též jeho vztah k systému FATCA, který je založený federálním zákonem Spojených států amerických a mezivládními dohodami mezi Spojenými státy americkými a dalšími zeměmi. Systém FATCA je v zásadě konstruován jako jednostranně výhodný pro Spojené státy americké a umožňuje tak daňovým rezidentům jiných států využít toho, že se Spojené státy americké neúčastní systému GATCA. Uvedené pak může vést k tomu, že se Spojené státy americké stanou největším daňovým rájem.

Práce je členěna na úvod, čtyři kapitoly a závěr. Kapitola 1 popisuje důvody přijetí a vývoj právní úpravy automatické výměny informací od směrnice Savings přes vytvoření systému FATCA až po přijetí Společného standardu pro oznamování a náležitou péči v oblasti informací o finančních účtech, který tvoří základ systému GATCA. Kapitola 2 se věnuje analýze Společného standardu pro oznamování se zaměřením na základní pojmy vymezené v tomto dokumentu. Kapitola 3 obsahuje popis a zhodnocení právní úpravy zákona o mezinárodní spolupráci při správě daní, kterou byly provedeny závazky vyplývající pro Českou republiku z mezinárodních smluv a směrnice DAC II. V poslední kapitole se práce zabývá budoucím vývojem právní úpravy automatické výměny informací při správě daní a vývojem vztahu mezi systémem FATCA a systémem GATCA.

Resume in English

Name of the thesis: „GATCA" and its integration into legal order of the Czech Republic

The diploma thesis deals with legislation regulating automatic exchange of information in tax matters based on the Common Reporting Standard On Reporting and Due Diligence for Financial Account Information (also known as Common Reporting Standard) usually referred to as a GATCA system and its integration into legal order of the Czech Republic. A main goal of the legislation is to secure higher public incomes for public budgets and to weaken a position of tax havens in relation to tax evasion by taxpayers. The GATCA system legislation and its integration into legal order of the Czech Republic are evaluated in accordance with this goal.

One of the main conclusions of the diploma thesis is considering some possible loopholes of the GATCA system that may be used by taxpayers to avoid duties imposed on them by legislation regulating automatic exchange of information in tax matters and suggesting solutions that should be used to close these loopholes. The greatest GATCA system's loophole is its relation to the another system of automatic exchange of information in tax matters known as a FATCA system and based on the US federal statute Foreign Account Tax Compliance Act and intergovernmental agreements between the United States of America and other countries because this system is essentially useful only for Internal Revenue Service but not for tax administrators of the other countries. This one-sidedness creates a loophole that may be used by non-american taxpayers to avoid being reported by the GATCA system and thus the United States of America may become the greatest tax haven in the world.

The diploma thesis is divided into the introduction, four chapters and the conclusion. The first chapter focuses on reasons for adopting and development of the automatic exchange in tax matters legislation from EU Savings directive following adoption of the FATCA system and ending with the Common Reporting Standard On Reporting and Due Diligence for Financial Account Information that forms a basis of the GATCA system. The second chapter includes an analysis of the Common Reporting Standard with a focus on basic terms defined in this document. The third

chapter comprises of a description and evaluation of the Act on international cooperation in tax administration and on the amendment of certain related Acts which was used for the integration of duties of the Czech Republic arising out of international treaties and EU directive on administrative cooperation called DAC II. The last chapter deals with a possible future development of automatic exchange of information in tax matters legislation and with the relationship of the FATCA and GATCA systems.

Klíčová slova

Klíčová slova: Společný standard pro oznamování, mezinárodní spolupráce při správě daní, automatická výměna informací při správě daní, daňové ráje, Foreign Account Tax Compliance Act

Keywords: Common Reporting Standard, international cooperation in tax administration, automatic exchange of information in tax administration, tax havens, Foreign Account Tax Compliance Act